VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Maria Pellinen

KOIRA-AVUSTEISET HETKET PERHETYÖSSÄ

Sosiaali- ja terveysala
2014

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Maria Pellinen
Opinnäytetyön nimi	Koira-avusteiset hetket perhetyössä
Vuosi	2014
Kieli	suomi
Sivumäärä	52 + 6 liitettä
Ohjaaja	Hans Frantz

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää onko koira-avusteisilla hetkillä, perheen omalla koiralla toteutettuna, vaikutusta lapsen vuorovaikutukseen ja tunnekäsittelyyn sekä lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin perhetyöhön, eläinavusteiseen työskentelyyn, sosiaalipedagogiikkaan ja 6-vuotiaan lapsen kehitykseen liittyvää teoriaa. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena toimintatutkimuksena. Tutkimusaineisto analysoitiin havainnointilomakkeiden avulla. Tutkimus toteutettiin kohdeorganisaatiossa keväällä 2014.

Tutkimustulokset osoittivat, että koira-avusteisilla hetkillä oli vaikutusta lapsen puheentuotantoon ja vuorovaikutukseen. Myös lapsen tunnekäsittelyssä oli nähtävissä muutoksia. Tutkimustulosten mukaan koira-avusteisilla hetkillä ei ollut vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen.

Avainsanat perhetyö, eläinavusteinen työskentely, vuorovaikutus, tunnekäsittely, 6 vuotias lapsi

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaalialan koulutusohjelma

ABSTRACT

Author	Maria Pellinen
Title	Dog-Assisted Moments in Family Work
Year	2014
Language	Finnish
Pages	52 + 6 Appendices
Name of Supervisor	Hans Frantz

The purpose of this bachelor's thesis was to find out if dog-assisted moments, carried out with a family´s own dog, have an effect on the interaction and dealing with emotions in the relationship between a parent and a child.

The theoretical frame of reference deals with family work, animal-assisted interventions, social pedagogy and the growth of a six-year-old child. The research was carried out as a qualitative practice-based research. The research data was analyzed with an observation form. The research was implemented in the target organization in the spring 2014.

The research data proved that dog-assisted moments had an impact on the child's speech production and interaction. Changes were seen also in the ability to deal with emotions. No effect on the interaction between the parent and the child was seen.

Keywords Family work, animal-assisted interventions, interaction, emotional processing, six-year-old child

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
1 JOHDANTO 7
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET 8
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS 9
3.1 Perhetyö 9
3.1.1 Perhekuntoutus 9
3.1.2 Tukiasuminen perheille 10
3.1.3 Kohdeorganisaatio 11
3.2 Green Care 11
3.2.1 Eläinavusteinen työskentely 13
3.2.2 Suomessa lasten kanssa tehtävä eläinavusteinen työskentely 14
3.2.3 Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 17
3.2.4 Koira-avusteinen työ Amerikassa ja Ruotsissa 19
3.2.5 Koira ihmisen auttajana 19
3.3 Sosiaalipedagogiikka 20
3.4 6-vuotiaan kehitys 22
3.4.1 Lapsen vuorovaikutus ja sen tukeminen 23
3.4.2 Sosiaaliset taidot 24
3.4.3 Lasten sosiaaliset taidot 25
3.4.4 Lapsen tunnekäsittely ja sen tukeminen eläinavusteisesti 26
3.4.5 Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus 28
3.4.6 Kiintymyssuhde 28
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN 30
4.1 Tutkimuksen tarkoitus 30
4.2 Tutkimusmenetelmä 30
4.3 Tutkimustulosten analysointi 32
5 TUTKIMUSTULOKSET 34
5.1 Lapsi, koira ja ohjaaja –hetket 34
5.1.1 Lapsen tuottama puhe 34
5.1.2 Tunnekäsittely 37

5.1.3 Vuorovaikutus 39
5.2 Lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetket 40
6 JOHTOPÄÄTÖKSET 43
6.1 Lapsi, koira ja ohjaaja –hetket 43
6.2 Lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetket 45
6.3 Tutkimuksen luotettavuus 46
7 POHDINTA 47
LÄHTEET 49
LIITTEET

LIITELUETTELO

LIITE 1. Suostumus koira-avusteisten hetkien käyttöön

LIITE 2. Suunnitelma lapsi, koira ja ohjaaja –hetkiin

LIITE 3. Suunnitelma lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetkiin

LIITE 4. HAVAINNOINTILOMAKE Lapsi, koira ja ohjaaja –hetket

LIITE 5. HAVAINNOINTILOMAKE Lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetket

LIITE 6. Tutkimuslupa

1 JOHDANTO

Halusin tehdä opinnäytetyön aiheesta, joka kiinnostaa minua. Olin ennen opinnäytetyön aiheen selkiytymistä perehtynyt koira-avusteiseen työskentelyyn sekä käynyt eläinavusteisesta työskentelystä kertovalla koulutuspäivillä. Työskentelen kohdeorganisaatiossa lastensuojelun perhetyössä. Kohdeorganisaatiossa toteutetaan Green Care ajattelua. Aihe opinnäytetyölle syntyi, kun kohdeorganisaation yrittäjien kanssa mietimme, miten tämän kaiken voisi yhdistää. Kun oli selkiytynyt, että aihe liittyy koira-avusteiseen työskentelyyn, mietin miten tästä voisi edetä.

Kohdeorganisaatiossa ei ole koira-avusteiseen työskentelyyn koulutettua koiraa. Koska tähän tarkoitukseen koulutettua koiraa ei ollut, lähdin suunnittelemaan prosessia, joka toteutettaisiin asiakkaan omalla koiralla.

Pyrin selvittämään voidaanko perheen omalla koiralla toteutetuilla koira-avusteisilla hetkillä vaikuttaa lapsen tunnekäsittelyyn sekä vuorovaikutukseen. Selvitän myös onko perheen omalla koiralla toteutettavilla koira-avusteisilla hetkillä vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, voiko perheen omaa koiraa käyttää osana tavoitteellista asiakasprosessia.

Tutkimuksen tavoitteet olivat:

1. Onko koira-avusteisella työskentelyllä perheen omalla koiralla toteutettuna vaikutusta lapsen vuorovaikutukseen ja tunnekäsittelyyn?
2. Onko koira-avusteisella työskentelyllä perheen omalla koiralla toteutettuna vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen?

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Teoreettinen viitekehys koostuu perhetyöstä, sosiaalipedagogiikasta, 6-vuotiaan kehityksestä sekä esittelee green care –ajattelua ja eläinavusteista työskentelyä.

3.1 Perhetyö

Lastensuojelulaissa on määritelty, että perhetyö on avohuollon tukitoimenpide. Sosiaalihuollon vastaava toimielin on velvoitettu järjestämään perhetyötä, jos tarve tälle ilmenee (L28.12.2012/911).

Lakiin ei ole määritelty, mitä on perhetyö. Laajana käsitteenä perhetyön määritelmään liittyy kaikki perheiden kanssa tehtävä työ, myös valistus- ja tiedoitustyö, jonka voidaan nähdä jollain tavalla hyödyntävän perhettä. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 24-25.)

Perhetyöstä puhuttaessa voidaan käyttää käsitteitä perhetukityö, avopalvelutyö, perhekuntoutustyö, avohuollollinen perhetyö ja kenttätyö. Työkäytännöt ovat muodostuneet paikallisesti paikalliseen tarpeeseen. Perheiden kokonaisvaltainen tukeminen ja arjessa mukana eläminen ovat näyttäytyneet suurimpina tarpeina. Perheen tulee olla tietoinen, miksi ja millä orientaatiolla heillä työskennellään. (Reijonen 2013.) Perhetyötä voidaan tehdä myös laitoksissa esimerkiksi perhekuntoutuksena (Vilén ym 2010, 24-25).

3.1.1 Perhekuntoutus

Lastensuojelulain (L12.2.2010/88) mukaan avohuollon tukitoimena lapsi voidaan sijoittaa yhdessä vanhempansa, huoltajansa tai muun hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa perhehoitoon tai laitoshuoltoyksikköön tuen tarpeen arviointiin tai kuntoutukseen.

Perhekuntoutuksen konkreettisin ero perhetyöhön on laitosympäristössä asuminen, perheet eivät siis asu omassa kodissaan. Perhekuntoutus on Suomessa kehittynyt osana kuntien järjestämää lastensuojelua 1990–luvun puolivälistä alkaen. Perheen ollessa motivoitunut ja toimenpiteen ollessa oikea-aikainen, on

perhekuntoutus tehokas keino tilanteeseen, jossa on lapsen kohdalla kodin ulkopuolisen sijoituksen riski. Perhekuntoutus soveltuu työmuodoksi avohuollon työskentelyyn ja huostaanoton purun ollessa ajankohtainen. (Puustinen-Korhonen 2013.)

Sinkkonen (2001, 183) kaipaa lastensuojeluun, etenkin lapsen ollessa vauvaikäinen, varhaisia ja tarpeeksi voimakkaita interventioita sekä perään kuuluttaa lisää mahdollisuuksia koko perhe arviointiin.

Päätavoite kuntoutuksella on, että lapsen etua ajatellen hänen on hyvä ja turvallista asua omassa kodissa omien vanhempien kanssa. Perhekuntoutus on suunnitelmallista, tavoitteellista koko perhettä kuntouttavaa toimintaa. Henkilökunta tukee vanhempia harjoittelemaan ja oppimaan, miten ristiriitatilanteita käsitellään, miten lapsia rajoitetaan ja kuinka heistä huolehditaan sekä miten perhe ylipäätään elää yhdessä. Vanhempien kanssa tätä harjoitellaan, koska monella heistä on itsellään puutteelliset tai traumaattisen kokemukset näistä. Erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä henkilökunta tukee perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta, harjoittelee arjen taitoja ja säännöllistä päivärytmiä. (Puustinen-Korhonen 2013.)

3.1.2 Tukiasuminen perheille

Perheiden asuminen tuetusti on yksi lastensuojelulaissa määritelty avohuollon tukitoimenpide (L28.12.2012/911). Perheille tarkoitettua tuetun asumisen palvelua ei ole tarkemmin määritelty.

Tuettu asuminen on palvelu arkitoimintoihin ja elämänhallintaan tukea tarvitseville lapsiperheille. Henkilökunnan tuen määrä riippuu perheen tuen tarpeesta. Henkilökunta tukee perhettä arjen hallinnassa ja kasvatuskysymyksissä sekä vahvistaa perhettä sisäisessä vuorovaikutuksessa ja voimavaroissa. Esimerkiksi Mattilan perhetukikodin yhteydessä toimivalla perheyksiköllä tavoitteena on siirtyminen asumaan itsenäisesti tai vahvistaa itsenäisessä asumisessa tarvittavia taitoja. (Jyväskylän kaupunki 2014.)

Muita esimerkkejä tuetusta asumisesta on Sääskjärvellä sijaitseva Suunnanmuutos Oy, jossa toimii yksi perheyksikkö tuettua asumista varten. Yksikössä on tavoitteena, että taidot, joita tarvitaan itsenäiseen asumiseen, vahvistuisivat. Käytännössä ohjaaja ohjaa arkielämäntaidoissa kuten ruuan laittamisessa. Palvelu on suunnattu nuorelle tai pienelle lapsiperheelle. Tuen määrä riippuu tuen tarpeen määrästä. (Suunnanmuutos Oy 2013.)

Kotoraitti Oy:n palvelu Kotopiha Kuortaneella tarjoaa lastensuojelun asiakasperheille pidempiaikaista tukea tukiasumisen muodossa. Tämä palvelu toimii mahdollisuutena välttää lapsen sijaishuolto. Perheen tukimuodot määräytyvät perhekohtaisesti ja voivat olla esimerkiksi perheohjausta tai ryhmätoimintoja. Tavoitteita jaksolle ovat mm. lapsen asuminen yhdessä omien vanhempien kanssa ja perheen itsenäinen asuminen ja eläminen. (Kotoraitti 2014.)

3.1.3 Kohdeorganisaatio

Kohdeorganisaatio on lastensuojelualan palveluita tarjoava yritys, jonne tullaan sosiaalitoimen maksusitoumuksella. Yksiköitä on yhteensä neljä. Palveluina on perhekuntoutusta ja tuettua asumista perheille. Myös perheen kotiin on mahdollista toteuttaa perhekuntoutusarviointeja ja työskentelyjaksoja. Yksikkö, jossa tutkimus toteutetaan, koostuu samassa pihapiirissä olevista rivitaloasunnoista. Samassa pihapiirissä on myös toimisto, jossa on toimistohuoneet, tilat terapioille, leikkihuone sekä olohuone ja keittiö.

Kohdeorganisaatio järjestää myös tapaamispalveluja ja täydennyskoulutusta sosiaali- ja terveysalalle. Terapiapalveluissa on yksilö-, parisuhde- ja perheterapiaa sekä ratsastusterapiaa.

3.2 Green Care

Green Care on toimintaa, joka liittyy luontoon ja maaseutuympäristöön ja sen tarkoitus on edistää ihmisen hyvinvointia ja elämänlaatua. Green Care –toiminta tapahtuu yleensä luonnossa tai maatilalla. Green Carea on mahdollisuus toteuttaa myös kaupunki- ja laitosympäristössä luonnon elementtejä käyttämällä. (Green Care Finland ry – esite 2014.) Luonnon elvyttävyys, osallisuus ja

kokemuksellisuus tuottavat hyvinvointia lisääviä vaikutuksia (Green Care ry 2014).

Nimitykset Green Care toiminnasta vaihtelevat eri puolilla Eurooppaa. Käsitteiden sisällöt ovat erilaisia ja niistä on nähtävissä, missä toiminnan pääpaino on. (Yli-Viikari, Lilja, Heikkilä, Kirveennummi, Kivinen, Partanen, Rantamäki-Lahtinen ja Soini 2009, 10.) Euroopasta Green Care on tullut Suomeen (HYVIX 2011, 7).

Vihreä hoiva sekä vihreä voima ja virkistys ovat green care –palveluita, joita Suomessa toteutetaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö koskee vihreän hoivan palveluita. Vihreä hoiva on lääkinnällistä, ammatillista, sosiaalista ja/tai psyykkistä hoitoa ja kuntoutusta. Tavoite on elämänlaadun parantaminen ja toimintakyvyn lisääminen laitoshoidossa. (Green Care Finland ry – esite 2014.)

Henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin vahvistajina ja ylläpitäjinä toimivat vihreän voiman ja hoivan palvelut. Vihreää voimaa ja virkistyksen tavoitteena on elämänlaadun parantaminen, sairauksien ehkäiseminen. Sitä voidaan käyttää voimaantumisessa, työhyvinvoinnissa sekä kasvatuksessa. (Green Care Finland ry – esite 2014.)

Green Care koostuu neljästä eri menetelmästä; eläinavusteinen, luontoavusteinen, viherympäristön kuntouttava käyttö ja maatilan kuntouttava käyttö. Eläinavusteinen menetelmä pitää sisällään ratsastusterapian, sosiaalipedagogisen eläintoiminnan, kaverikoirat, muun eläinavusteisen toiminnan. Luontoavusteinen menetelmä koostuu ekopsykologisista menetelmistä, elämyspedagogiikasta, seikkailukasvatuksesta, metsän ja luonnon materiaalien käytöstä ja ympäristökasvatuksesta. Viherympäristön kuntouttava käyttö on puutarhaterapiaa, sosiaalinen ja terapeuttinen puutarhatoiminta sekä terapeuttiset pihat. Maatilan kuntouttava käyttö on kuntouttava työ, jota tehdään maatilalla. (Green Care Finland ry – esite 2014.)

Sosiaali- ja terveysalalla käytetään menetelmiä tavoitteellisesti ja vastuullisesti. Esimerkiksi mielenterveystyössä, päihdetyössä, nuorten tukitoiminnassa sekä

tunne- ja vuorovaikutustaitojen opiskelussa voidaan soveltaa green care –menetelmiä. (Green Care Finland ry – esite 2014.)

Valtakunnallinen Green Care Finland ry toimii alan tiedonvälittäjänä, osallistuu alaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä tekee aloitteita green care -toimintaan liittyen. (Green Care Finland ry – esite 2014.)

Eläinavusteinen toiminta on yksi green care –menetelmä.

3.2.1 Eläinavusteinen työskentely

Eläinavusteisesta työmenetelmästä on olemassa useita käsitteitä, johtuen siitä, että ala on uusi ja suomenkielinen sanasto ei ole vielä vakiintunut. Yläkäsitteenä toimii Eläinavusteinen työskentely (AAI - Animal Assisted Interventions) (Ikäheimo 2013, 10). Juurikin se, ettei käsitteistö ole vielä vakiintunut on nähtävillä siinä, että toisaalla eläinavusteinen työskentely määritellään eri tavalla. Eläinavusteinen työskentely on työtä, jota tekee sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan ammattilainen. Eläin on yksi työmuoto tai toiminnallinen menetelmä. Työskentely on tarvelähtöistä, tavoitehakuista, suunnitelmallista, dokumentoitua ja ammattimaista. Tavoitteet määrittelee ammattihenkilö ja tavoitteiden edistymistä seurataan. Työskentely on tarkoitus sitoa osaksi asiakkaan hoito- ja kasvatusprosessia. Työntekijä tekee työtään omalla pohjakoulutuksellaan ja ammattitaidollaan. Kohderyhmänä voi olla esimerkiksi lapset, nuoret, erityisryhmät, aikuiset tai vanhukset. (Kahilaniemi-Parkkola & Kahilaniemi 2013.)

Eläinavusteinen toiminta (AAA – Animal-Assisted Activity) on vapaaehtoisesti tehtävää toimintaa. Toiminta toteutetaan ilman erityistä tavoitehakuisuutta ja suunnitelmallisuutta. (Kahilaniemi-Parkkola & Kahilaniemi 2013.) Ohjaajana työskentelee joko koulutettu sosiaali-, terveys-, tai kasvatusalan ammattilainen tai vapaaehtoinen, jolla ei ole alojen koulutusta. Eläimen kohdalla tulee huomioida, että se on tehtävään soveltuva. Toiminnasta ei peritä maksua. Koulutuksesta riippuen voidaan henkilöä pitää pätevänä laitoksen neuvontatyöhön sekä

AAA/AAT ohjelmien koordinoimiseen ja saamaan tästä palkan tai palkkion. (Ikäheimo 2013, 10.)

Eläinavusteinen terapia (AAT – Anima-Assisted Therapy) on sosiaali- tai terveysalan tai kasvatusalan asiantuntijan toteuttamaa tavoitteellista toimintaa. Tavoitteet ovat yksilö- ja tilannekohtaiset sekä edistymistä seurataan dokumentoiden ja arvioiden. Eläin on osa hoito- ja kuntoutusprosessia. Tarkoitus on, että eläin edistää fyysistä, sosiaalista, emotionaalista tai kognitiivista hyvinvointia ihmisessä. Eläimen pitää olla soveltuva eläinavusteiseen terapiaan. Ohjaajalla tulee alan koulutuksen lisäksi olla eläinavusteisen terapian erityinen asiantuntijuus, eläinavusteisen alan harjoitustutkinto tai terapiaa toteutetaan tällaisen henkilön ohjauksessa. Terapiasta maksetaan palkkaa tai palkkio. Terapeutti nimikkeen käyttöä valvoo Valvira. (Ikäheimo 2013, 11.)

Eläinavusteinen (erityis)opetus (AAP, Animal-Assisted (Special) Pedagogy) on eläinavusteista toimintaa, jota toteuttaa opettaja tutun eläimen kanssa tai terapiaa, jota toteuttaa asianmukaisen koulutuksen saanut henkilö (Ikäheimo 2013, 11).

3.2.2 Suomessa lasten kanssa tehtävä eläinavusteinen työskentely

Turun Luolavuoren peruskoulussa on käytössä koira-avusteisia toiminnallisia tuokioita (Uusikumpu 2013, 26). Kaiken koira-avusteisen toiminnan takana on kasvatuksellinen ja kuntouttava näkökulma, joten koiran rooli on tarkasti määritelty vaikka saattaakin näyttäytyä siltä, että koira saa luvan kanssa temmeltää sekä tehdä koiruuksia. Lapset, joille koiran kanssa toimimisesta on ajateltu olevan kuntoutuksellista hyötyä, pääsevät osallistumaan koira-avusteisiin tuokioihin. Osallistuminen tuokioihin, joissa koiraa käytetään kuntoutusapuna, merkataan myös oppilaan henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan.

Koiran kanssa työskennellessään lapset saavat esimerkiksi erilaisia aistikokemuksia ja motoristen taitojen harjoittelemista nouto-, piilotus-, ja vetoleikeistä. Tämän yhteydessä lapsi oppii säätelemään omaa käytöstään sekä oppii vuorovaikutustaitoja ja tunteiden käsittelyä ja niistä puhumista. (Uusikumpu 2013, 28.)

Paraisilla sijaitseva yksityinen lastensuojelulaitos Pikkumetsä, joka on turvallinen ja kodinomainen ympäristö. Työote Pikkumetsässä on kuntouttava toiminnallisten menetelmien kautta. Menetelminä on muun muassa koira- ja hevosavusteinen toiminta. (Kuntouttava Pienryhmäkoti Pikkumetsä 2012a.) Toiminta on Pikkumetsässä tuotemerkitty; Tassun jälki ja Hirnahdus. Pikkumetsän eläinavusteinen työ pohjaa tutkimuksiin, joissa on todettu ihmiskehossa tapahtuvan positiivisia vaikutuksia eläinten toimesta. (Kuntouttava Pienryhmäkoti Pikkumetsä 2012b.)

Pikkumetsässä katsotaan, että koiran ja asiakkaan välille muodostuu ainutlaatuinen vuorovaikutussuhde, ja koira vaikuttaa ihmisen oppimiseen sekä fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Käytännössä nämä asiat näkyvät motivaation, itseluottamuksen, minäkuvan, vuorovaikutustaitojen, keskittymisen, empatian ja motoristen valmiuksien vahvistumisena. (Kuntouttava Pienryhmäkoti Pikkumetsä 2012b.)

Hevosavusteinen toiminta kehittää lapsen kykyä ottaa muut huomioon sekä vuorovaikutusta muiden kanssa ja reflektointitaitoja. Tämä johtuu siitä, että hevonen on luontaisesti herkkä tunteille ja se peilaa tunteita sekä käyttäytymismalleja. (Kuntouttava Pienryhmäkoti Pikkumetsä 2012b.)

Suomalainen yritys, Askelmerkki, tuottaa lastensuojelun avopalveluita, arviointeja ja kuntoutustyötä (Askelmerkki 2013 a). Yksi palvelu on tukihenkilötoiminta, jossa on mahdollisuus koira-avusteiseen työskentelyyn. Koiran on katsottu tuovan työskentelyyn iloa, rauhoittumista sekä helpottavan suhteen luomista tuettavaan. (Askelmerkki 2013 b.)

CTM Oy (CTM Oy Sosiaali- ja terveyspalvelut a) tarjoaa lastensuojeluyksiköissä sijaishuollon palveluita, jälkihuoltoa, perhetyötä, lastensuojelun koulutusta sekä edunvalvontaa, koulutus-, konsultaatio- ja tukipalveluita sijaisperheille sekä muita erityispalveluita lastensuojelussa. CTM Oy:n (CTM Oy Sosiaali- ja terveyspalvelut b) mukaan pelkkä koiran yksikössä mukana olo on tuonut arkeen rauhoittavan ja terapeuttisen vaikutuksen. CTM Oy Sosiaali- ja terveyspalvelut tarjoaa niin koira-avusteista terapiaa kuin ratsastusavusteista toimintaa.

Mehiläisen lastenpsykiatrinen sairaala Peippo Hyvinkäällä on tarkoitettu 7-14 vuotiaille lapsille osastotutkimusta ja –hoitoa varten, johon saavutaan julkisen erikoissairaanhoidon lähetteellä. Omahoitajatyöskentelyssä voidaan käyttää rinnalla eläinavusteista hoitotyötä. (Mehiläinen 2014.)

Etelä-Savossa Virtasalmella ammatillinen perhekoti Mikkala (Ammatillinen perhekoti Mikkala 2014 a) hoitaa huostaan otettuja lapsia ja nuoria. Erityisosaamisena Mikkalassa on Green Care –toiminta, neuropsykiatristen ongelmien asiantuntijuus sekä eläinten avulla tapahtuva tunnekasvatus, jossa käytetään Aasel ja Easel menetelmien kautta. (Ammatillinen perhekoti Mikkala 2014 b.) Easel (Experiental Social Emotional Learning) on kokemuksellinen työmuoto, jossa työskennellään asiakkaan henkilökohtaisia tavoitteiden mukaisesti sekä vahvistaen tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja. Sovellutuksia tästä voidaan käyttää psykososiaalisessa kuntoutuksessa, terapiassa, kasvatus- ja opetustyössä, esimiesvalmennuksissa ja työnohjauksissa. Easel (Equine Assisted Social Emotional Learning) voi viitata myös hevosavusteiseen tunnekasvatukseen. Aasel (Animal Assisted Social Emotional Learning) on eläinavusteinen ohjaus, jossa kokemuksellisena osana on eläinavusteinen työskentely. (Laukin Aika Psykologipalvelut 2014.)

Ylitalon laamat ja alpakat Hattulassa toimivat terapiaeläiminä. Terapioissa toimintaterapeutti ja tilan emäntä toimivat yhdessä; toimintaterapeutti ohjaa terapiaan tulevaa asiakasta ja emäntä huolehtii tilanteessa eläimestä. Asiakkaina on niin lapsia kuin aikuisia; esimerkiksi ylivilkas tai Asperger-lapsi. Terapioissa on huomattu, että rauhaton lapsi oppii säätelemään omaa käytöstään työskennellessään rauhallisen laaman kanssa, tasapaino-ongelmista kärsivä lapsi saattaa huomaamattaan seisoa tukevasti. Kun lapsi tekee yhdessä eläimen kanssa, saattaa hän unohtaa ongelman. Terapiassa lapsi saa myös positiivista palautetta toiminnastaan niin eläimeltä, terapeutiltaan sekä läheisiltään. Tämä on merkityksellistä lapselle, joka on saanut runsaasti negatiivista palautetta aiemmin esimerkiksi ylivilkkaudesta johtuen. (Malmberg 2013, 24-29.)

3.2.3 Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry

Vuonna 2010 eri alojen ammattilaiset perustivat yhdistyksen, jotta koira-avusteisesta työmuodosta kiinnostuneet ihmiset voisivat yhdistyä ja koira-avusteista koulutusta sekä vertaistukea olisi tarjolla yhdestä paikasta. Yhdistyksen tavoite on myös tehdä tunnetuksi asiantuntevan ohjaajan tekevää ammatillista ja tavoitteellista koira-avusteista työtä. Yhdistyksen toiminta eroaa vapaaehtoistoimintana toteutetusta Kaverikoiratoiminnasta. Koirat kasvatus- ja kuntoustyössä on yhteistyössä Vårdhundskolan-yhdistyksen kanssa. Vårdhundskolan on vastaava ruotsalainen yhdistys. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014a.)

Työssä, jonka tavoitteena on parantaa ihmisen terveyttä ja hyvinvointia, voi koira toimia työparina. Tällaisia aloja on esimerkiksi terveydenhuolto-, sosiaali- ja opetusala. Koiran ja asiakkaan välille kehittyy vuorovaikutussuhde, joka on ainutlaatuinen ja tärkein apu koira-avusteisessa toiminnassa. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014a.)

Suomessa on tällä hetkellä 11 diplomoitua koirakkoa. Suomessa ei ole vielä yhtään diplomoitua koirakkoa, jossa ohjaaja olisi sosionomi. Eniten ohjaajissa on toimintaterapeutteja (5). Muita ammattinimikkeitä on koulupsykologi, fysioterapeutti, opettaja, koulunkäyntiavustaja ja erityisopettaja. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014b.)

Edellytyksenä koirakon ohjaajalle on soveltuva koulutus sosiaali-, terveydenhoito- tai koulutusalalta sekä ohjaajan tulee osallistua Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n järjestämälle kurssille. Kurssi sisältää viisi lähiopetusviikonloppua, joilla käydään läpi alat, joilla voidaan työskennellä koira-avusteisesti, luennot niin esimerkiksi toimintaterapeuteilta kuin koiran käyttäytymisen asiantuntijoita sekä järjestetään erilaisia harjoitteita, joissa voi harjoitella työssä tarvittavia taitoja. Kurssilla käydään läpi myös uuden työmuodon tuomista työyhteisöön, tavoitteellisten harjoitteiden, jotka on asiakaskohtaisesti suunniteltu, dokumentointi ja eettiset ohjeet. Eettisissä ohjeissa

otetaan huomioon niin työyhteisö, asiakas kuin koirakin. (Kasvatus-kuntoutuskoirakoksi 2014.)

Koiran tulee läpäistä soveltuvuuskoe yhdessä ohjaajansa kanssa. Kokeessa testataan esimerkiksi koiran yhteiskuntakelpoisuutta, koiran suhtautumista vieraaseen ihmiseen sekä koirakon soveltuvuutta erilaisten pienten tehtävien kautta. Viimeistään kokeen aikana koiran tulee täyttää yhden vuoden. (Kasvatus-kuntoutuskoirakoksi 2014.)

Kun sekä kurssi on suoritettu että soveltuvuuskoe on läpäisty, saa koirakko käyttää Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n oppilasliivejä. (Kasvatus-kuntoutuskoirakoksi 2014.)

Soveltavuuskokeen suorittamisen jälkeen kahden vuoden sisällä koirakon tulee suorittaa työnäyttö. Tapoja tämän suorittamiseen on kolme. Koirakon työpaikalle tulee kaksi tuomaria; toinen tuomareista havainnoi koiraa ja toinen tuomari havainnoi ohjaajaa. Koirasta havainnoidaan muun muassa työskentelytaitoja ja nauttiiko koira työstään. Ohjaajasta havainnoidaan miten tämä ottaa kontaktia koiraan ja miten asiakkaaseen. Sekä työnäytöstä että työliivistä peritään maksu. (Kasvatus-kuntoutuskoirakoksi 2014.)

Toinen tapa suorittaa näyttö on videoida koko tuokio ja lähettää leikkaamaton kokonaisuus tuomareille arvioitavaksi. Tuomarit voivat evätä videonäytön ja pyytää antamaan työnäytön työpaikalla. Tämän lisäksi koirakon tulee käydä hallintakoe jonkun soveltavuuskokeen yhteydessä. Sekä työnäytöstä että työliivistä peritään maksu. (Kasvatus-kuntoutuskoirakoksi 2014.)

Kolmatta tapaa käytetään silloin, kun alan salassapitosäännökset estävät tuomareiden saapumisen työpaikalle sekä asiakkaiden videoinnin. Tällöin työnäyttö pidetään jonkun soveltuvuuskokeen yhteydessä ja ohjaaja suunnittelee oikeaa työtilannetta vastaavan työnäytön koehenkilöille. Sekä työnäytöstä että työliivistä peritään maksu. (Kasvatus-kuntoutuskoirakoksi 2014.)

Kun koirakko on läpäissyt työnäytön, voi se käyttää yhdistyksen virallisia liivejä. Jos koirakon asiakaskunta vaihtuu esimerkiksi vanhuksista lapsiin, tulee työnäyttö

päivittää videolla. Tuomarit voivat lisäksi pyytää päivitettyjä videoituja työnäyttöjä turvallisen työskentelyn varmistamiseksi. Päivityspyynnöt tehdään sokkona. Molemmat edellä mainituista päivityksistä ovat ilmaisia. (Kasvatus-kuntoutuskoirakoksi 2014.)

3.2.4 Koira-avusteinen työ Amerikassa ja Ruotsissa

1970-luvun Amerikassa joukko lääkäreitä ja eläinlääkäreitä olivat todenneet eläimillä olevan positiivinen vaikutus ihmisasiakkaiden terveyteen ja onnellisuuteen. He tiesivät kuitenkin tarvitsevansa tieteellistä näyttöä havaintojensa tueksi. 1977 perustettiin Delta Society, joka nykyisin tunnetaan Pet Partners –nimellä. Delta Societyn kautta toteutettiin useita tutkimuksia, joiden tuloksista voitiin havaita eläinten vähentävän verenpainetta, stressiä ja ahdistustasoja sekä stimuloivan mielihyvä endorfiinejä. Pet Partnersi tarkoitus on edistää ihmisten terveyttä terapia-, palvelu-, ja seuraeläinten positiivisten vaikutusten kautta. (Pet Partners 2012 a.)

Pet Partners Therapy Animal Program:n vapaaehtoiset vierailevat sairaaloissa, hoitokodeissa, kuntoutuskeskuksissa ja kouluissa. Ohjelma on Amerikassa ainut, joka vaatii sekä ihmisen että koiran kouluttamisen, että molemmat ovat valmiita kohtaamaan asiakkaan. (Pet Partners 2012 b.)

Ruotsissa toiminnasta vastaa Vårdhundskolan. Ensimmäiset koirakot valmistuivat 2007. Vårdhundskolan:n omistaa Ingeborg Höök ja Sven-G Hultman. Höök on työskennellyt sairaanhoitajana sairaalan psykiatrisella osastolla ja Hultman metsänhoitajana sekä ”metsien lääkärinä”. Joulukuussa 2013 Ruotsissa on ollut noin 70 kunnassa diplomoitu koirakko. Koulutus kestää yhden vuoden. (Vårdhundskolan 2014 a.) Diplomoidut koirakot työskentelevät lasten, aikuisten ja vanhusten parissa. Koirakkojen tehtävä motivoida sekä levittää iloa ja innostusta asiakkaiden keskuudessa. (Vårdhundskolan 2014 b.)

3.2.5 Koira ihmisen auttajana

Koira on totuttu näkemään ihmisen auttajana opaskoiran roolissa. Koira voi kuitenkin olla muutakin esimerkiksi autismia poteville koira voi lukea toisen

ihmisen käytöstä. Yhteistä autistisille henkilöille on kykenemättömyys lukemaan toisten ihmisten tunteita, ilmeitä tai näkökulmia. Koska koira on herkkä aistimaan myös mielen muutoksia ihmisessä, voi koira auttaa autistia huomaamaan esimerkiksi pelon toisen ihmisen äänensävystä. Tärkeää tässä on, etteivät koirat totu ihmisten reaktioihin eivätkä kasva kaltaisiksemme. (Horowitz 2011,174-175.)

Ihmisen käytöksen ennakoimiseen koira kykenee; koira tuntee ihmisen käytöksen niin hyvin, että se pystyy huomaamaan mikä on erilaista ja mikä tyypillistä (Horowitz 2011, 175). Koira pystyy aistihavainnoillaan sekä tarkkaavaisuudellaan päättelemään ihmisen terveydentilan, rehellisyyden ja keskinäiset suhteet. Ihmisen tunnetila tarttuu helposti myös koiraan. (Horowitz 2011, 184-185.)

3.3 Sosiaalipedagogiikka

Kurjen, Nivalan ja Sipilä-Lähdekorven (2006, 9) mukaan sosiaalipedagogiikka tuli Suomeen 1990-luvulla, jolloin sen voitiin nähdä liittyvän enemmän nuorisohuollon järjestelmään nuoriso- ja erityisnuorisotyössä sekä virallisessa ja vapaamuotoisessa nuorisotoiminnassa. Nykyään sosiaalipedagogiikan voidaan nähdä koskettavan koko elinikää. Sosiaalipedagoginen työote on laajentunut formaalin kasvatuksen ympäristöihin kuten kouluihin ja päivähoitoon. (Kurki ym. 2006, 10.)

Ensisijaisesti sosiaalipedagogiikka on sosiaalisiin kysymyksiin liittyvä ajattelutapa, jossa keskeinen ongelma on yksilön ja yhteiskunnan välinen suhde (Kurki 2002, 36). Sosiaalipedagogiikka on sosiaalisten ongelmien ehkäisyä ja lievittämistä sekä taistelemista yhteiskunnallisia epäkohtia vastaan pedagogisilla keinoilla (Hämäläinen & Kurki 1997, 12). Sosiaalipedagogissa on muodostunut kaksi koulukuntaa; totalitaarinen näkemys, jossa korostetaan yksilön kasvattamista yhteiskunnan jäseneksi ja toisessa taas yhteiskunnan muuttamista yksilöille sopivammaksi. Jälkimmäisessä koulukunnassa yksilö on kaikkein tärkein. (Kurki 2002, 37.)

Sosiaalipedagogian aatteen taustalla on ajatus siitä, että yhteiskunnallista huono-osaisuutta voidaan ehkäistä ja lievittää, hyvinvointia edistää sekä yhteiskunnallisia

epäkohtia vastaan taistella pedagogisilla ja poliittisilla keinoilla. Historia ja yhteiskunta värittävät sosiaalipedagogiikan luonnetta; muun muassa sosiaalisten ongelmien määrä sekä luonne, yhteiskunnalliset sekä poliittiset olot, yleinen sivistystaso ja kulttuurilliset erityispiirteet vaikuttavat. (Hämäläinen & Kurki 1997, 11.)

Keskenään erilaisista tulkinnoista muodostuu sosiaalipedagogiikan itseymmärrys. Tavoitteena on kokonaisuus, jossa teoria ja käytäntö muodostavat rikastuttavan vuorovaikutuksen. Sosiaalipedagogiikan voidaan katsoa syntyneen 1800-luvulla, kun sääty-yhteiskunta elämänmuotona ja sosiaaliset rakenteet muuttuivat. Tällöin syntyneitä sosiaalisia ongelmia pyrittiin lieventämään ja ennaltaehkäisemään. Huomio kiinnitettiin erityisesti lasten ja nuorten laiminlyömiseen, joka aiheutui perheen kasvatuskyvyn heikkenemisestä. (Hämäläinen & Kurki 1997, 10-11.)

Yksilön sosiaalisen muotoutumisen oppi sekä lapsuuden ja nuoruuden ajan hyvinvointi ovat ne kaksi näkemystä, jotka hyväksytään moderniin sosiaalipedagogiikan näkemykseen. Ihmisen valmistaminen yhteiskunnalliseen ja yhteisölliseen elämään ovat keskiössä sosiaalipedagogisessa toiminnassa. Keskiössä on myös käsite pedagoginen suhde. (Kurki 2002, 38.)

Herman Nohl kuvaa pedagogisen suhteen olevan samankaltainen kuin vanhemman ja lapsen suhde, sillä erotuksella, että pedagoginen suhde sisältää enemmän kuin vanhemman ja lapsen välinen suhde on. Pedagogisen suhteen taustalla on aina toisen ihmisen subjektius. Tärkeää pedagogisessa suhteessa on yksilöllisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioiminen, herkkyys, joustavuus, tilannekohtaisuus sekä vastavuoroisuus, joka mahdollistaa henkilön subjektiuden. Kun vuorovaikutuksesta on poistettu institutionaaliset intressit ja toimintaa tehdään vain inhimillisyyden edistämisen takia, on mahdollista saavuttaa pedagogiseen rakkauteen perustuva luottamus. Ainoastaan tälle luottamukselle voi syntyä pedagoginen auktoriteetti ja kunnioitus. Toisen ihmisen rinnalla kulkeminen, inhimillisyyden hyväksyminen ja ihmisenä kasvamisen mahdollisuuksien hakeminen ovat ne asiat, mitä pedagoginen suhde tarkoittaa. (Hämäläinen & Kurki 1997, 88-90.)

Ander-Egg:n (1997) mukaan sosiaalipedagogisen tutkimuksen tulee olla osallistavaa; ihmiset, jotka ovat tutkimuksen kohteena, ovat myös tutkimuksen toteuttajina. Tarkoitus on samalla lisätä näiden ihmisten tietoisuutta heidän omasta sosiaalisesta todellisuudesta sekä siten todellisuutta voidaan analysoida, tulkita ja asettaa se erilaisiin suhteisiin. Tämä helpottaa tämän todellisuuden ymmärtämistä. (Kurki 2000, 90.)

3.4 6-vuotiaan kehitys

Kehitys voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen; fyysinen ja motorinen kehitys, psyykkinen kehitys sekä sosiaalinen kehitys. Tulee kuitenkin muistaa, että jokaisen osa-alueen kehitys on vahvasti yhteydessä toisiinsa. (Nurmiranta, Leppämäki, Horppu 2009, 8.)

Kuusivuotias lapsi on kehityksessään ”välivaiheessa”. Jäljellä voi olla vielä viisi vuotiaan tasapainoista oloa. Ikää voisi kuvata sanonnalla ”tyyntä myrskyn edellä”. (Jarasto & Sinervo 1997, 62.) Kuusi vuotiaalla voi olla myös menossa itsenäistymisvaihe, ”pikku murrosikä”, lapsi haluaa irtautua vanhemmistaan ja tunteet muuttuvat halveksunnan ja rakkauden välillä. Lapsi haluaa olla välillä iso ja välillä pieni. (Jarasto & Sinervo 1997, 68-69.)

Kuusivuotias lapsi saattaa vielä suhtautua muuttuviin tilanteisiin joustavasti ja nauttia uusista kokemuksista. Lapsen visuaalinen havainnointi ja halu hahmottaa syy-seuraus –suhdetta lisääntyy sekä yhteydet ilmiöiden välillä kiinnostavat lasta. Lapsen ajantaju on parantunut ja tätä on hyvä opetella yhdessä vanhemman kanssa lisää, sillä lapsi tekee asioita hyvin päämäärätietoisesti ja asioiden kesken jättäminen on lapselle haastavaa. Ajatus siitä, että tekemistä voi jatkaa ja ymmärrys, millaisen ajan jälkeen tekemistä pääsee taas jatkamaan, helpottaa lapselle tekemisen jättämistä keskeneräiseksi. (Jarasto &Sinervo 1997, 64.)

Lapsi haluaa olla mahdollisimman itsenäinen ja kokeilee sekä testailee omia kykyjään. Epäonnistuessaan lapsi häpeää tätä ja kokee syyllisyyden tunteita. Etenkin, kun lapsi jäljittelee isompia lapsia. Lapsi kokee suurta mielihyvää

onnistuessaan, mutta hetken kuluttua lapsi on jo todella itsekriittinen omaa toimintaansa kohtaan. (Nurmiranta, Leppämäki, Horppu 2009, 30.)

Ikäkauden aikana motorisessa kehityksessä tapahtuu muutosta. Viisivuotiaan sulavalinjainen ja taitava liikehdintä muuttuu levottomaksi ja kömpelöksi. Muutos johtuu nopeasta kasvusta. (Jarasto & Sinervo 1997, 62, 71.) Ulkoleikeissä on fyysisiä piirteitä, jotka ovat voimakkaita kuten kiipeämistä, kilpailua ja seikkailuja. Ylipäätänsä lasta alkavat kiinnostaa selkeä sääntöiset leikit. (Dunderfelt 2011, 79.) Lapsen tullessa kohti esikouluikää vähenee lapsen turvautuminen aikuiseen ja lisääntyy kiinnostus lasten yhteisleikkeihin (Poikkeus 2003, 125).

Kehityksellisiä riskitekijöitä lapsuudessa voivat olla muun muassa vanhempien työttömyys, perheen taloudelliset ongelmat, perheessä olevat mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä aviolliset ristiriidat. Tätä tulee tarkastella laajemmin ja muistaa näiden olevan vasta riskitekijöitä. Väkivallalla uhkaaminen tai sen näkeminen ja kokeminen ovat kehityksellisiä riskejä lapselle (Nurmiranta ym 2009,11).

3.4.1 Lapsen vuorovaikutus ja sen tukeminen

Lapsi oppii vuorovaikutustaitoja heti synnyttyään; nämä varhaiset kokemukset pohjaavat myöhemmin tapahtuvaa kommunikoinnin oppimista. Lapsen minäkuva ja itseluottamus kehittyvät, kun lapsi on vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa ja saa tästä palkitsevia kokemuksia. (Kauppila 2006, 134.) Kun onnistutaan lapsen tarpeiden ja kykyjen sekä ympäristön mahdollisuuksien ja rajoitusten yhteensovittamisessa, muodostuu kehittävän vuorovaikutuksen ydin (Lyytinen, Eklund, Laakso 2003, 65).

Varhaisissa vuorovaikutuskokemuksissa on vanhemmalla ratkaiseva merkitys. Vauva ilmoittaa epämukavasta olostaan, kuten nälästä tai märästä vaipasta, itkulla. Kun vauvalle on muodostunut tuttu kaava, että itkiessään vanhempi tulee ja esimerkiksi ruokkii hänet, oppii vauva luottamaan siihen, että näin tapahtuu vastaisuudessakin. Jos vanhempi ei vastaa vauvan itkuun, on se vauvalle merkki,

ettei vuorovaikutukseen kannata tuoda voimakkaita tunteita. (Sinkkonen 2001, 35.) Muun muassa nämä tilanteet luovat kehityspohjan myöhemmille korkeatasoisille kommunikaatiomuodoille (Lyytinen ym. 2003, 60).

Erilaisissa ympäristöissä tapahtuva ihmisten välinen toiminta on sosiaalista vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen oppimisessa perhe, koulu ja ystävät ovat tärkeässä asemassa. Konteksti on edellytys vuorovaikutukselle. Alakäsitteitä tähän ovat kommunikaatio, sosiaaliset suhteet ja sosiaaliset taidot. Kommunikaatiossa on tärkeää huomioida sekä verbaalinen että nonverbaalinen viestintä. (Kauppila 2006, 19-20.)

Muutaman kuukauden ikäisellä lapsella on kyky hymyillä tietoisesti, samoin kehon kieli, käsien liikkeet omaavat jonkin merkityksen. Lapsilla luontaiseen vuorovaikutukseen kuuluu paljon kosketusta. Ihmisen ollessa vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa oppii tämä toisen tavat ilmehtiä. Kielteinen ja myönteinen vastaus voidaan antaa pelkällä pään liikkeellä; nopealla pään sivuttaisella liikkeellä annetaan kielteinen vastaus ja pään nyökytyksellä myönteinen vastaus. Nämä ovat ne eleet, joita lapset oppivat käyttämään jo pieninä. (Kauppila 2006, 33-36.)

3.4.2 Sosiaaliset taidot

Ihmisen kykyä tulla toimeen toisen ihmisen kanssa kutsutaan sosiaaliseksi taidoksi. Kokemus ja kasvatus opettavat sosiaalisia taitoja. Näiden taitojen oppimista ei estä ihmisen oma synnynnäinen lähtökohta eikä ihmisellä tarvitse olla erityistä temperamenttipiirrettä sosiaalisia taitoja oppiakseen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49-50.)

Tietyllä tavalla kiintymyssuhteen muodostaminen on ihmisen ensimmäinen ”sosiaalinen taito”. Tulee kuitenkin muistaa, ettei lapsen tehtävä ole hankkia kiintymyssuhdetta vaan aikuisen tulee mahdollistaa lapselle kiintymyssuhteen muodostaminen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 39.)

Opittu käyttäytyminen, joka on sosiaalisesti hyväksyttävää, on pohjana rakentavaan vuorovaikutukseen. Tietyillä vuorovaikutustaidoilla on positiiviset

seuraukset ja pystytään estämään negatiiviset seuraukset. Sosiaaliset taidot ovat merkityksellisiä lapsuudesta vanhuuteen saakka. Sosiaalisten taitojen opettaminen on vanhempien, koulun tai muiden sosiaalisten ryhmien vastuulla. (Kauppila 2006, 125-126.)

Liberman, DeRisi ja Mueset (1989) ovat löytäneet neljä syytä puutteellisiin sosiaalisiin taitoihin. Toisten ihmisten käytöksen vapaamuotoinen havaitseminen muodostaa ison osan siitä, miten sosiaalisia taitoja hankitaan. Jos henkilöllä ei ole ollut ympärillä riittävän hyviä malleja, joilta näitä olisi voinut oppia tai henkilö ei ole saanut riittävää sosiaalisten taitojen opetusta, ei hänen omatkaan sosiaaliset taidot ole voinut kehittyä. Myös henkilön kokemat psykologiset ongelmat kuten masennus, sosiaalinen ahdistus tai yksinäisyys ovat este sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Vetäytyminen ihmissuhteista voi johtua esimerkiksi traumaattisista kokemuksista tai erilaisista stressin tuottajista. Nämä stressitekijät voivat olla este sosiaalisten taitojen omaksumiselle. Neljäs tekijä on se, ettei henkilö ole saanut tarpeeksi vahvistusta käyttäytymiselleen ja sosiaalisen ympäristön muuttuessa, hänellä ei ole enää mahdollisuutta harjoittaa sosiaalisia taitoja. Mahdollisimman varhain aloitettu sosiaalisten taitojen opettaminen sekä positiivisen sosiaalisen käyttäytymisen palkitseminen aidoissa tilanteissa auttaisi tunnistamaan myönteisen käyttäytymismuodon. (Kauppila 2006, 129-130.)

3.4.3 Lasten sosiaaliset taidot

Lapsen sosiaaliset taidot eivät kehity ilman, että niitä opetetaan lapselle. Lapsen, jolta puuttuvat sosiaaliset taidot, käytöstä voidaan pitää jopa epäsosiaalisena tai taitamattomana. Kun lapsille opetetaan sosiaalisia taitoja, selviävät he haastavimmistakin sosiaalisista tilanteista, oppivat erilaista suhtautumista ongelmatilanteisiin sekä heidän sosiaalinen kompetenssinsa kasvaa. Vaikka aikuisen mallintaminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa on tärkeää lapselle, tarvitsee lapsi myös onnistumisen kokemuksia vuorovaikutuksesta ikävertaisten kanssa. Epäonnistuminen näissä tilanteissa voi johtaa epäonnistumisen kierteeseen; ilman kavereita jäävä lapsi voi purkaa pettymystään ja aggressiotaan, jonka jälkeen muiden lasten on haastavaa luottaa. (Kauppila 2006, 134-135.) Esikouluikäiselle tai ensimmäisillä koululuokilla olevan lapsen sosiaalisten

taitojen tukeminen on ajallisesti otollisinta. Tämä siitä syystä, että ryhmän sosiaalinen rakenne ei ole silloin vakiintunut. (Poikkeus 2003, 137-138.)

Lapselle on tärkeä sosiaalinen oppi se, että käytöksen ollessa tietynlainen, saa hän muiden hyväksynnän ja itselleen hyvän mielen. Tämä tapahtuu, kun ulkoisista rajoista muodostuu sisäinen kontrolli ja palkintona toimii oma hyväksyntä eikä ulkopuolelta saatu kiitos. (Keltikangas-Järvinen 2008, 261.)

Vuorovaikutukselliset osatekijät ovat tärkeitä pienten lasten sosiaalisissa taidoissa; hymyileminen ja nauraminen, tervehtiminen ja silmiin katsominen, toisten auttaminen, muu toisten huomioon ottaminen, liittyminen leikkeihin, ilmaisutaidot, jakaminen ja yhteistyö, auktoriteetin hyväksyminen ja pyyntöjen totteleminen, ristiriitatilanteista selviäminen, positiivisten asenteiden osoittaminen, tunteiden ilmaiseminen sekä ryhmään sopeutuminen ja ryhmässä toimiminen. (Kauppila 2006, 135-136.)

Lapsilla nonverbaalisia sosiaaliset taidot ovat kiinnostuksen osoittaminen ympärillä tapahtuvaan katseellaan ja ilmeillä kiinnittää toisten huomion, ilmekielellä lapsi voi lähettää myös viestejä sekä taito eleiden ja kehon asentojen tulkitsemiseen (Kauppila 2006, 136.)

3.4.4 Lapsen tunnekäsittely ja sen tukeminen eläinavusteisesti

Keskeinen kehitystehtävä lapsuudessa on mielentilojen säätelyn harjoitteleminen (Laukkanen 2013, 23). Keltikangas-Järvisen (2008, 265) mukaan, jos lasta ei auteta tunteiden käsittelyssä vaan hänet jätetään yksin tunteidensa kanssa vaikeuttaa se myös elämänhallinnan saavuttamista. Omien tunteiden käsitteleminen ja hallitseminen muodostavat osan itsetunnon kehityksestä. Kasvaessaan lapsi voi reagoida haluamallaan tavalla tapahtumiin ja ärsykkeisiin. (Keltikangas-Järvinen 1994, 136-137.)

Siegelin (2007, 5) mukaan mieli on energian ja tiedon virran tapahtumasarja. Kun uhkajärjestelmä laukeaa aktivoituvat ihmisessä pelko, ahdistus, viha ja häpeä. Samalla aivojen alue, joka säätelee puhetta ja harkintaa hiljenee sekä empatia yleensä sammuu. Uhkajärjestelmämme aktiviteetin sääteleminen joko tietoisesti

tai tiedostamatta on arkipäiväistä ja voi liittyä esimerkiksi epäselvyyteen pankkitilin saldossa tai ohitustilanteeseen liikenteessä. (Laukkanen 2013, 24-25.) Kuitenkin jatkuva uhan kokemus vaikuttaa kortisoniaineenvaihduntaan ja täten vaikuttaa negatiivisesti lapsen hyvinvointiin, jonka aivot ovat voimakkaassa kehityksessä. Oksitosiinisysteemi eli niin sanottu turvajärjestelmä säätelee aivojen uhkareaktioita (Gilbert 2005, 25-30).

Jos lapsen ihmissuhteet ovat puutteellisia tai traumaattisia, on eläinten merkitys lapsen hyvinvointiin korostunut. Nisäkkäiden läheisyys vaikuttaa aivojen kemiaan ja erityisesti oksitosiinitasoon. (Laukkanen 2013, 22-23.) Läheisissä kiintymyssuhteissa oksitosiini on osallinen tunne-elämän säätelyyn mahdollistaen pitkäaikaisen tunnesidoksen muodostumisen sekä helpottaa vastaanottamaan positiivisia viestejä, mikä taas tekee ihmissuhteista turvallisia. Sisäinen turvallisuuden tunne kasvaa ja uhkajärjestelmä hiljenee, jolloin esimerkiksi aggressiivisuus, pelko ja ahdistus, varhaiset ja biologiset tunteet, vähenevät. (Laukkanen 2013, 28-29.)

Ihmiskehon tunnereagointi eläimen käytökseen ei ole tahdonalaista. Ihminen reagoi sisäänrakennetuilla autonomisen hermoston vasteilla eläimen käytökseen. Useissa tutkimuksissa on todettu, että lemmikkisuhteella on ahdistuneisuutta ja stressin tunnetta vähentävä vaikutus. (Laukkanen 2013, 30-31.) Jos lapsi kokee eläimen rakkaaksi, toimii eläimen silittäminen tätä silmiin katsoen kymmenen minuutin ajan tehokkaana turvatankkauksena (Laukkanen 2013, 33). Turvallinen läheisyys on ihmiselle elintärkeä tarve. Tunteen takana on oksitosiinipiikki vereen. Eläin voi antaa ihmiselle katsekosketuksella syvän läheisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteen. Tämä lisää jaksamista vastoinkäymisten keskellä. (Laukkanen 2013, 35.)

Laukkasen (2013, 33) mukaan kaikille ei eläinten lähellä olo tuo myönteisiä tunteita; keho- ja tunnevasteet ovat yksilöllisiä. Tulee myös huomioida, minkä eläinlajin läheisyys kenestäkin tuntuu hyvältä.

3.4.5 Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus

Psykososiaalinen kehitys pohjaa varhaisille vuorovaikutussuhteille (Nurmiranta ym. 2009, 46).

Haastavassa elämäntilanteessa vanhemman voi olla hankala nähdä lapsessa hyvää ja tällöin eläinavusteisesta tulleiden kokemusten jakaminen vanhemman kanssa on ollut merkityksellistä. Joskus tästä tarvitaan konkreettista näyttöä. Esimerkiksi tämä voi olla valokuva tilanteesta, josta näkyy, että lapsella on kyky antaa hellyyttä eläimelle. Kuvan kautta vanhemman on kuitenkin mahdollista nähdä vahvuuksia lapsessa sekä tuottaa lasta kohtaan hyväksyviä tunteita. (Jokela 2013, 199.)

3.4.6 Kiintymyssuhde

Kiintymyssuhde on kahden ihmisen välillä oleva erityinen tunneside. Kiintymyssuhde vaikuttaa kahdeksaan kehityksen osa-alueeseen; fysiologiseen ja neurologiseen, kykyyn toimia muiden lasten kanssa, turvallisuuteen tutkia maailmaa, stressin sietokykyyn, tunteiden säätelyyn, älylliseen kehitykseen ja oppimiseen, ehyen tarinan muodostamiseen omasta elämästä sekä kyvykkyyteen muodostaa merkityksellisiä ihmissuhteita tulevaisuudessa. Persoonallisuuden kehittyminen perustuu kokonaisvaltaiselle kiintymysteorialle, joka perustuu biologiaan ja on turvannut eloonjäämisen. (Eklund 2013.)

Lapsen ensimmäisen ikävuoden loppuun mennessä syntyy kiintymyssuhde vauvan ja vanhemman välille. Pelkkä lapsen perushoiva ei riitä muodostamaan kiintymyssuhdetta vaan lisäksi tarvitaan varhaista vuorovaikutusta. Kun kiintymyssuhde on kerran syntynyt, se ei katoa eikä ole tietoisesti hallittavissa. (Salo 2003, 45-46.)

Lapsi kiintyy aina jollakin tavalla vanhempaansa vaikka hoiva olisi puutteellista tai lapsi tulisi kaltoinkohdelluksi tai pahoinpidellyksi. Lapsella ei ole tietoa siitä, että asiat voisivat olla paremminkin. Lisäksi se on lapsen ainut tapa pysyä hengissä. Aina vauvan kovaääninen itku tai voimakas takertuminen eivät ole merkkejä vahvasta kiintymyssuhteesta vaan ne voivat olla oire myös lapsen

pelosta, turvattomuudesta sekä tuskaisuudesta. (Sinkkonen, J. 2001, 33.) Kiintymysmalli on tällöin erilainen. Eklundin (2013) mukaan kiintymysmalleja on neljä (4) erilaista; turvallinen kiinnittyminen, turvaton-välttelevä kiinnittyminen, turvaton-ristiriitainen kiinnittyminen ja disorganisoitunut lapsi.

Kiintymyssuhde muodostuu kuudesta tekijästä:

1. suhde ei ole ohimenevä vaan pysyvä tai jatkuva
2. suhteessa kohteena on tietty henkilö
3. suhde on emotionaalisesti tärkeä
4. yhteyden ylläpitäminen toiseen ihmiseen on tavoitteena
5. erossa olo, jos se on vastentahtoista, aiheuttaa ahdistusta
6. välttämätöntä kiintymyksen syntymiselle on turvan, hyvänolon ja lohdun etsiminen. Näiden etsiminen on tyypillistä.

Nämä osatekijät ovat määrittäneet Mary Ainsworth ja John Bowlby, joita pidetään kiintymysteorian ”äitinä” ja ”isänä”. (Hughes 2009, 19.)

Kiintymyssuhteen merkitys korostuu esimerkiksi, kun lapsi voidaan mieltää kehitysvammaiseksi haastavan vuorovaikutuksen takia. Taustalta voi kuitenkin löytyä myös vakava kiintymyssuhdevamma. Kiintymyssuhde on suhteellisen pysyvä, mutta sen on myös mahdollista muuttua, jos se on lasta vaurioittava. Tällaisessa tilanteessa on tärkeää, että vanhempi on myös itse valmis muuttumaan. (Eklund 2013.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimusmenetelmänä käytettiin havainnointia. Hetket oli videokuvattu, jotta havainnointi voitiin suorittaa jälkikäteen. Sekä lapsi, koira ja ohjaaja –hetkiin että lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetkiin oli molempiin omat havainnointilomakkeet (LIITE 4 ja LIITE 5). Tutkimuslupa pyydettiin kohdeorganisaation perhepalvelupäälliköltä. Lisäksi tutkimukseen osallistuneelta vanhemmalta pyydettiin kirjallinen suostumus (LIITE 1) käyttää molempia hetkiä osana tutkimusta ja opinnäytetyötä. Tutkimus toteutettiin keväällä 2014 kohdeorganisaatiossa, joka on perhekuntoutusta ja perheille tuettua asumista tarjoava sosiaalialan yritys.

4.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksessa selvitettiin, onko perheen omaa koiraan mahdollista käyttää osana tavoitteellista asiakasprosessia.

Tutkimuksen tavoitteet olivat:

1. Onko koira-avusteisella työskentelyllä perheen omalla koiralla toteutettuna vaikutusta lapsen vuorovaikutukseen ja tunnekäsittelyyn?
2. Onko koira-avusteisella työskentelyllä perheen omalla koiralla toteutettuna vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen?

Koira-avusteisen menetelmän prosessin oli tarkoitus olla intensiivinen jakso kyseiselle perheelle. Hetkissä oli viikoittaiset teemat.

Lapsi, koira ja ohjaaja –hetket (LIITE 2) suunniteltiin etukäteen ja hyväksytettiin perhepalvelupäälliköllä. Samoin toimittiin lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetkien (LIITE 3) kanssa.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena toimintatutkimuksena. Eksistentiaalis-fenomenologihermeneuttinen tieteenfilosofia toimii kvalitatiivisen tutkimusotteen pohjana (Metsämuuronen 2008, 14). Kvalitatiivista tutkimusta tehdessä on

tarkoitus pyrkiä kuvaamaan kohdetta niin kokonaisvaltaisesti kuin mahdollista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulee muistaa, ettei perinteistä objektiivisuutta voi saavuttaa, koska tutkija ja se, mitä tutkittavasta asiasta tiedetään, ovat yhteydessä toisiinsa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus ei ole todentaa aiemmin todettuja väittämiä vaan paljastaa tai löytää tosiasioita aiheesta, jota tutkitaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160.) Prosessin kulun huomaaminen on saavutettavissa kvalitatiivisilla menetelmillä (Eskola & Suoranta 2008, 16).

Carr:n ja Kemmis:n (1986, 166) mukaan toimintatutkimuksen luonteessa on nähtävillä kolme piirrettä; muutoksille altis sosiaalinen käytäntö on tutkimuksen kohde, toimintaa suunnitellaan, havainnoidaan sekä reflektoidaan jokaisessa toteutuksen vaiheessa, osallistujat ovat vastuullisia omasta toiminnastaan jokaisessa tutkimuksen vaiheessa.

Toteutettu tutkimus oli käytännöllinen toimintatutkimus. Käytännöllisessä eli praktisessa toimintatutkimuksessa tutkimusta lähtee kehittämään työntekijä tai ulkopuolinen kehittäjä (Metsämuuronen 2006, 104).

Havainnointi on yksi keskeisistä tutkimusmetodeista kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa (Metsämuuronen 2008, 14). Tieteellinen havainnointi on perusmenetelmä, joka ei ole vain näkemistä vaan tarkkailua. Tilanteisiin, jotka muuttuvat nopeasti ja ovat vaikeasti ennakoitavissa, havainnointi sopii erittäin hyvin. Suurin kritiikki havainnointia kohtaan on johtunut sen mahdollisesta ominaisuudesta häiritä tai muuttaa tutkittavaa tilannetta. (Hirsjärvi ym 2009, 212-213.)

Koira-avusteiset hetket videokuvattiin, jotta ne oli mahdollista havainnoida myöhemmin. Videokamera sijoitettiin huoneessa niin, ettei se häirinnyt hetkien toteuttamista. Hetket kuvattiin tutkimukseen osallistuvien henkilöiden luvalla (LIITE 1). Havainnoinnit tehtiin havainnointilomakkeita (LIITE 4 ja LIITE 5) käyttäen. Havainnointilomakkeet laadittiin tutkimuksen tavoitteiden pohjalta. Havainnoilla pyrittiin selvittämään onko koira-avusteisilla hetkillä vaikutusta lapsen puheen tuotantoon, tunnekäsittelyyn ja vuorovaikutukseen sekä onko koira-avusteisilla hetkillä vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen.

4.3 Tutkimustulosten analysointi

Aineiston analysointi aloitettiin katsomalla videoidut hetket. Samalla, kun videokuvattua materiaalia katsottiin, täytettiin myös havainnointilomakkeet. Kun videossa tuli esiin havainnointikohtien kannalta oleellista, pysäytettiin video ja katsottiin uudestaan sama kohtaus. Samalla poimittiin havainnointikohtien kannalta oleellisia sanavalintoja sekä lauseita.

Lapsi, koira ja ohjaaja hetkien havainnointikohdat oli jaettu kolmeen yläkäsitteeseen; puheen tuotanto, tunnekäsittely ja vuorovaikutus. Puheen tuotantoon vastasi havainnointilomakkeessa kohdat ”lapsi tuottaa puhetta itsestään”, ”lapsi tuottaa puhetta koirasta” ja ”lapsi tuottaa puhetta arjestaan”. Tunnekäsittelyä havainnointiin kohdilla ”lapsi nimeää tunteita” ja ”lapsi näyttää tunteita”. Kohdat ”lapsi on rauhallinen”, ”Lapsi on vuorovaikutuksessa”, ”lapseen saa kontaktin” ja ”lapsi reagoi palautteeseen” vastasivat vuorovaikutuksen havainnoinnista.

Puheen tuotannosta tehtiin alustavia päätelmiä, miten lapsi näkee itsensä ja arkensa sekä millainen rooli koiralla on lapsen elämässä. Siitä miten ja millaisia tunteita lapsi nimeää sekä mitä tunteita näyttää, pääteltiin millaista tukea tunnekäsittelyyn lapsi tarvitsee. Vuorovaikutuksen havainnoinnista nähtiin millainen tuen tarve on vuorovaikutuksen tukemisessa.

Lapsi, koira, vanhempi ja ohjaaja hetkissä havainnointi keskittyi lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Aluksi oli tärkeää havainnoida, että ”lapsi ja vanhempi keskittyvät samaan asiaan”, tässä tapauksessa ohjaajan vetämään koira-avusteiseen hetkeen. Että vuorovaikutuksen laadun havainnointi mahdollistui, täytyi ensin havainnoida kohta ”lapsen ja vanhemman välillä on vuorovaikutusta”. Tämän jälkeen oli mahdollista kohtien ”vanhempi huomioi lapsen puheen” sekä ”lapsi kysyy vanhemmalta neuvoa” havainnointi. Kohtien ”vanhempi tarvitsee ohjaajan tukea ja apua positiivisen palautteen antamiseen”, ”vanhempi antaa positiivista palautetta lapselle” ja ”vanhempi mitätöi lasta” havainnoinnista saatiin tieto onko vuorovaikutuksessa enemmän negatiivista vai

positiivista sävyä sekä millaista tukea perhe tarvitsee vuorovaikutuksen vahvistumiseen.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyön tutkimuksella haluttiin tietoa onko koira-avusteisilla hetkillä vaikutusta lapsen puheentuotantoon, vuorovaikutukseen ja tunnekäsittelyyn sekä vanhemman ja lapsen väliseen suhteen. Tutkimuksen yhteydessä tehtiin myös havaintoja, miten koira-avusteista työskentelyä voisi toteuttaa ohjaajan omalla koiralla.

5.1 Lapsi, koira ja ohjaaja –hetket

Hetkiä oli yhteensä kahdeksan ja ne kestivät 20-40minuuttia. Jokainen hetki videoitiin ja havainnoitiin havainnointilomakkeen avulla (LIITE 4). Ensimmäisen hetken videointi epäonnistui, koska kameran virtajohto ei ollut kytkettynä oikein ja akku loppui. Tästä syystä toisesta kerrasta käytetään nimitystä ensimmäinen hetki.

Toimintatutkimuksen luonteen omaisesti tutkimus ei edennyt täysin suunnitelman mukaisesti. Tutkimuksen aikana ennalta suunniteltuihin hetkiin tuli muutoksia. Ensimmäinen ja toinen hetki eivät onnistuneet samalle viikolle vaan hetkiin tuli muutaman viikon tauko. Peruuntunut toinen hetki johtui perheen yllättävästä menosta. Koira-avusteisiin hetkiin tuli muutaman viikon tauko johtuen niin lapsen kuin ohjaajan sairastelusta. Lisäksi hetkien järjestyksiä muutettiin prosessin edetessä. Toisen viikon ensimmäisessä hetkessä lapselle luettiin satu ja toisessa hetkessä oli lapsen sadutus. Kolmannen viikon ensimmäisessä hetkessä oli lapsen hoivaaminen hierontapallolla ja toisessa hetkessä lapsi sai hoivata koiraa harjaamalla tätä. Myös toisen ja kolmannen viikon väliin tuli viikon tauko koira-avusteisista hetkistä johtuen niin lapsen kuin ohjaajankin sairastelusta. Kolmannen ja neljännen viikon hetkiin tuli muutaman viikon tauko johtuen kuvien toimituksen viivästymisestä.

5.1.1 Lapsen tuottama puhe

Jokaisella kerralla lapsi tuotti puhetta itsestään. Ensimmäisellä kerralla lapsi oli aluksi hiljainen eikä puhunut muuten kuin häneltä kysyttäessä. Lapsen itsestään tuottama puhe koski asioita, joita päivän aikana oli tehnyt kuten ”Pesin koiran

kupit vai pesinkö mä niitä tänään”. Samoin ensimmäisellä kerralla lapsi ei tuottanut koirasta puhetta muuta kuin kysyttäessä. Tällöinkin lapsi tuotti asioita, joita koira on tehnyt kuten ”Se on vaa nukkunu”. Lapsen arjesta tuottamasta puheesta tuli myös ilmi asioita, joita on tehty kuten ”vanhemman kans on siivottu”. Kysyttäessä lapsi kertoi millainen vanhempi on ollut, ”hyväntuulinen”.

Toisen viikon ensimmäisellä kerralla lapsi tuotti aluksi puhetta itsestään vain kysyttäessä. Lapsen paidassa oli erilaisia kuvioita ja niistä kysyttäessä vastasi lapsi paidassa olevan likaa, joka tullut koiran tassuista. Koirasta lapsi tuotti hetkessä paljon oma-aloitteista puhetta, lapsi kutsui koiraa muun muassa ”kullaksi” sekä kertoi miten hoitaa koiraa leikkaamalla tämän kynnet sekä ottamalla punkit pois. Punkkien poistamisen lapsi sanoitti ”mä uskallan mut muut ei”. Lapsi kertoi kuvitteellisia asioita koiran elämästä, josta lapsen puhe meni perheessä aiemmin olleisiin eläimiin sekä niiden kuoleman ja lopettamisen muisteluun. Lapsi kertoi perheenjäsenen tehneen yhden koiran haudalle ristin ja arveli entisen kodin nykyisten asukkaiden ottaneen ristin pois. Tämän jälkeen lapsi oli hetken hiljaa ja mietteliään oloinen. Koiran hiekkaisten tassujen takia kertoi lapsi kotona heidän lattioiden likaantuvan enemmän, tästä lapsen puhe meni perheen arkeen. Lapsi kertoi, miten sukat kastuvat, kun vanhempi siivoaa ja luuttuaa lattioita sekä mitenkä inhottavilta märät sukat tuntuvat jaloissa. Tämän jälkeen lapsi kertoi, miten koira on mukana hänen nukkumaanmenossa; koira tulee lapsen viereen tämän mennessä sänkyyn ja lähtee sängystä pois vasta lapsen nukahdettua.

Toisen viikon toisella kerralla lapsi kertoi hänelle kuuluvan hyvää. Myös koiralle lapsi sanoitti kuuluvan hyvää sekä kertoi koiran nukkuneen koko päivän ja välissä koiraa on myös pelottanut yksin jääminen. Lapsi käytti hetken aikana koirasta useita erilaisia positiivisia nimityksiä, kuten ”mukava tyttö” ja ”kulta”. Lapsi tuotti arjesta puhetta, jossa toistui vanhemman kanssa tehtävät asiat, kuten uimaan meno yhdessä vanhemman kanssa, koiran hihnakäyttäytymisestä on oppinut vanhemmalta, vanhempi ei päästä yksin koiran kanssa lenkille. Lapsi kertoi uudestaan edellisellä kerralla kertomastaan tavasta, että koira tulee hänen viereensä nukkumaan mennessä. Tällä kerralla lapsi jatkoi ”joskus koira valvottaa

mua ku koiralla on asia josta haluais pienen juttelun”. Asiasta, mistä koira haluaa jutella, esitettiin tarkentavia kysymyksiä, mutta näihin lapsi ei vastannut.

Kolmannen viikon ensimmäisellä kerralla lapsi ei tuottanut juuri ollenkaan puhetta muuta kuin kysyttäessä. Kuulumisien kyselyyn lapsi vastasi ”ei kummallista”. Kysyttäessä lapsi kertoi olleensa oksennustaudissa. Kun kysyttiin ”hoitiko vanhempi sua”, tuijotti lapsi hetken lasittuneilla silmillä lattiaa ja hiljaisuuden jälkeen vastasi hiljaa ”kyllä”. Arjestaan lapsi tuotti tämän jälkeen puhetta, kertoi muun muassa, ettei hoitoon kannata heti oksennustaudin jälkeen mennä sekä olleensa vanhemman kanssa ulkona ja vanhemman olleen aamuisin aina väsynyt ja lepäävän aamuisin.

Kolmannen viikon toisella kerralla lapsi tuotti puhetta itsestään vain kysyttäessä eikä silloinkaan vastannut suoraan kysymykseen ”mitä olet tehnyt” vaan lapsi kertoi ”me ei oltu ulkona kun satoi mutta eilen me oltiin” ja edellisestä yöstä kertoi ”Koira nukkui mun vieres, mä nukuin olohuonees, mä menin vanhemman viereen”. Koiraan ja arkeen liittyvistä asioista lapsi tuotti puhetta oma-aloitteisesti heti alusta lähtien. Lapsi kertoi muun muassa koiran ruokailuista ja ulkoiluista sekä viikkoraha sekaannuksesta, perheenjäsenten tekemisistä.

Neljännen viikon ensimmäisellä kerralla lapsi ei tuottanut puhetta itsestään muuta kuin kysyttäessä. Lapsi kertoi hänelle kuuluvan hyvää ja olleensa muutamana päivänä hoidossa, mutta ei muista mitä on tehnyt. Arjestaan lapsi kertoi oma-aloitteisesti kuten perheenjäsenten päivästä ja itse olleensa vanhemman kanssa. Lapsi kertoi koiran raapaisseen toista lasta kasvoihin ja tästä lapsen puhe siirtyi vanhemman uuteen kumppaniin ja tämän lapsiin.

Neljännen viikon toisella kerralla lapsi kertoi arjestaan oma-aloitteisesti. Esimerkiksi lapsi kertoi uintireissuistaan ja mitenkä lapsi koki olevansa tarpeeksi vanha menemään uimahalliin ilman aikuista. Lapsi useaan kertaan kertoi, mitenkä ja miksi koki olevansa tarpeeksi vanha uimaan yksin. Lapsi tuotti hetkessä runsaasti puhetta itsestään oma-aloitteisesi. Lapsen puhe koirasta koski koiran tekemisiä päivän aikana.

5.1.2 Tunnekäsittely

Ensimmäisellä kerralla lapsi nimesi tunnekorteissa olevia tunteita, kun niitä kysyttiin. Lapsi ei puhunut tunteista enempää kysyttäessäkään. Hetkessä lapsi näytti positiivisia tunteita kuten iloa. Ilo syntyi koiran hassuttelusta hetkessä. Lapsi näytti ilon spontaanilla naurulla.

Toisen viikon ensimmäinen kerta. Tunnekortteja katsottaessa löysi lapsi nimen, jokaiselle tunnekortille. Korteista lapsi nimesi itse olevansa ”voimistelija”. Tarkennettiin tunnetta ja lapsi kertoi olevansa iloinen. Koiran lapsi kertoi olevan leikkisä. Pelokas -kortista kertoi lapsi enemmän. Lapsella oli kokemus, että koiran jäädessä yksin johonkin tilaan, tämä pelkää pimeää ja joutuvansa siellä olemaan loppuelämän. Kysyttiin, mitä lapsi pelkää, vastasi lapsi ”en mä pelkää mitään enää pienenä pelkäsin pimeää ku ei nähny mitää”. Hetkessä lapsi koki iloa koiran toiminnasta, tämä näyttäytyi hymyn, tirskunnan ja innostuneen olemuksen kautta. Onnistumisen tunteen lapsi koki tempun opettamisen yhteydessä.

Toisen viikon toisella kerralla lapsi nimesi tunteita tunnekortteja katsottaessa. Lapsi näytti tunteita tirskumalla hetkessä koiran toiminnalle. Lasta mietitytti sadutus, tämä näyttäytyi lapsen jännittyneestä kehon kielestä. Tilannetta sanoitettiin ja lapsi rentoutui istumaan säkkituolissa. Lapsi jännittyi uudestaan hänen kertomaansa satua hänelle luettaessa. Lapsen sadussa oli paljon asioita, jotka liittyivät eläinten kuolemaan. Lapsen jännittäminen näkyi, että lapsi piiloutui polviensa taakse ja vältteli katsekontaktia sekä keho oli jännittynyt. Tilannetta sanoitettiin ja lapsi palasi vuorovaikutukseen. Kun lapsen kierrokset nousivat tempun opettamisen lähestyessä, vaati tempun tekeminen ensiksi lapsen rauhoittumista, että se onnistui ja koira totteli. Kun lapsi tässä onnistui, koki lapsi onnistumisen kokemuksen sekä iloa omasta onnistumisestaan että koiran onnistumisesta.

Kolmannen viikon ensimmäisellä kerralla tunnekortteja läpikäydessä lapsi nimesi positiivisia tunteita, joita koki itsestään. Kysyttäessä lapsi kertoi, että on ollut surullinen, mutta ei kertonut syytä tähän heti. Hetken kuluttua lapsi kertoi olleensa surullinen, koska on ollut kipeä. Kysyttiin onko vanhempi lohduttanut lasta, lapsi

ei vastannut tähän kysymykseen vaan hänen kasvonsa olivat jähmettyneet ja katse lasittunut, lapsi tuijotti lattiaa. Hetken kuluttua lapsi jatkoi ”mä oon vaan ollu hymyillen yks päivä alko naurattaa perheenjäsen kutitti mua. Kysyttäessä vanhemmasta lapsi kertoi vanhemman olleen hymyilevä ja itse ollut surullinen. Lapsi koki, että vanhempi on hoivannut häntä, mutta kysyttäessä miten on hoivannut, vastasi lapsi ”ei mitenkään se on vaa levänny”. Hierontapallolla hieronnan alussa lapsi oli jännittynyt ja lapsi tirskui jännittyneesti. Lapsi sanoitti, että häntä kutittaa. Tilanteen sanoittamisella ja hieronnan jatkuessa lapsi rentoutui. Hieronta päättyi koiran alkaessa hassutella, koira vaihtoi asentoa, josta seurasi se, että koiran heiluva häntä osui lapsen kasvoihin. Lapsi alkoi nauraa spontaania naurua, joka ei meinannut loppua ollenkaan. Nauraessa lapsen kehonkieli rentoutui.

Kolmannen viikon toisella kerralla lapsi valitsi tunnekorteista positiivisia tunteita kuvastavia kortteja. Ennen kaikkea lapsi sanoi olevansa innostunut. Lapselle näytettiin kortteja, joissa on negatiivisia tunteita. Lapselta kysyttiin, onko tuntenut näitä tunteita, vastasi lapsi, ettei ole. Pelokas –kortista lapsi kertoi, että koira on pelännyt jäävänsä ikuisiksi ajoiksi kodinhoitohuoneeseen tai ulos. Lapselta kysyttiin, mistä on huomannut koiran tätä pelkäävän tai mitä koira on tehnyt pelätessään. Lapsi vastasi, ettei koira tee pelätessään mitään, mutta heti kodinhoitohuoneen ovea avattaessa, herää koira. Hetkessä lapsi hymyili koko ajan.

Neljännen viikon ensimmäisellä kerralla lapsi nimesi tunteita tunnekorteista. Koiran lapsi sanoitti olevan väsynyt ja lapsi itse oli iloinen. Tarkempaa syytä kysyttäessä lapsi vastasi, ettei muista miksi on iloinen. Lapsi kertoi vanhemman olevan myös iloinen. Lapsi nautti koiran hassuttelusta ja usein nauroi koiran tekemisille.

Neljännen viikon toisella kerralla lapsi nimesi tunteita tunnekorteista. Lapsi sanoitti olevansa tänään iloinen. Kysyttäessä miksi lapsi oli iloinen, vastasi hän, ettei muista enää. Koiralle lapsi valitsi tunnekorteista pelokkaan ja lapsi kertoi koiran pelänneen jäävänsä yksin. Lapselta kyseltiin eri tunnekortteja näyttämällä onko hän joskus ollut tällainen. Tunnekorttiin, jossa oli vihainen orava, vastasi

lapsi olleensa sellainen joskus. Kysyttäessä, miksi on ollut vihainen, vastasi lapsi, ettei muista. Hetken kuluttua jatkoi lapsi, että on ollut aamulla vihainen sisarelleen, koska tämä oli lyönyt häntä. Hetkessä lapsi nauroi koiran hassutteluille. Lapsi koki onnistumisen kokemuksen kuvakollaasin teossa ja huudahti ”jesjesjes” sekä taputti käsiään polviin. Lapsi oli hetkessä innostunut. Lapselle kerrottiin hetkessä kyseessä olevan viimeinen koira-avusteinen hetki. Lapselle sanoitettiin, että ainakin koiralla on varmasti mukavaa, kun saanut kahdestaan lapsen kanssa touhuta ja kysyttiin onko lapsi kokenut hetket mukavina. Lapsi vastasi ”on” ja nyökytti päätä.

5.1.3 Vuorovaikutus

Ensimmäisessä hetkessä lapsi näyttäytyi rauhallisena alusta alkaen. Lapsi oli kuitenkin vetäytynyt vuorovaikutuksesta; lapsi vältti katsekontaktia ja puhui vain vastatessaan kysyttyihin kysymyksiin. Hetken edetessä lapseen sai kuitenkin kontaktin ja lapsi suli vuorovaikutukseen. Kontaktin ja vuorovaikutuksen syntymisen jälkeen lapsi pysyi rauhallisena. Kohtaa ”lapsi reagoi palautteeseen” ei voitu arvioida.

Toisen viikon ensimmäisessä hetkessä lapsen rauhoittumiseen meni noin 10minuuttia. Tämän jälkeen lapseen sai kontaktin ja lapsi pysyi vuorovaikutuksessa. Kun tempun opettaminen koiralle tuli ajankohtaisesti, lapsi ei aluksi kuunnellut ohjeistusta eikä lapseen saanut kontaktia. Lapsi muisti tempun, joka aiemmalla kerralla oli sovittu ja alkoi toteuttaa tätä ilman ohjausta. Lapsi pysäytettiin kuuntelemaan, jolloin lapsi rauhoittui, tämän seurauksena myös koira rauhoittui ja tempun opettaminen mahdollistui. Kohtaa ”lapsi reagoi palautteeseen” ei voitu arvioida.

Toisen viikon toisessa hetkessä tarvittiin noin 10 minuuttia, että lapsi rauhoittui hetkeen. Kontaktin saaminen ja vuorovaikutuksessa oleminen onnistui lapselta tämän jälkeen. Lapsi muisti edellisellä kerralla sovitun tempun. Kohtaa ”lapsi reagoi palautteeseen” ei voitu arvioida.

Kolmannen viikon ensimmäisessä hetkessä lapsi rauhoittui muutamassa minuutissa. Lapseen sai kontaktin rauhoittumisen jälkeen, vuorovaikutuksessa lapsi oli vetäytyvä. Lapsi muisti edellisellä kerralla sovitun tempun. Kohtaa ”lapsi reagoi palautteeseen” ei voitu arvioida.

Kolmannen viikon toisessa hetkessä lapsi oli alusta asti kehonkieleltään rauhallinen. Lapsi puhui paljon. Lapsi istui paikoillaan alusta asti. Hetkessä lapseen sai kontaktin heti alusta ja lapsi oli vuorovaikutuksessa koko hetken ajan. Lapsi muisti edellisellä kerralla sovitun tempun. Kohtaa ”lapsi reagoi palautteeseen” ei voitu arvioida.

Neljännen viikon ensimmäisellä kerralla lapsi oli rauhallinen suurimman osan hetkestä. Kuvakollaasin teon aloitusvaiheessa lapsi ei kuunnellut ja teki, miten itse halusi. Lapsi pysäytettiin kuuntelemaan ohjaajaa ja tämän jälkeen lapsi taas rauhoittui. Lapseen sai kontaktin alusta alkaen ja lapsi oli vuorovaikutuksessa. Keskustelu ohjaajan ja lapsen välillä oli vuorottelevaa ja tekemiseen liittyvää. Kohtaa ”lapsi reagoi palautteeseen” ei voitu arvioida. Kuvakollaasin teon aikana lapsi tuottaa puhetta kuvista ja muistelee hetkiä, joista kuvat ovat. Esimerkiksi lapsi kertoi, miten koiran ulkonäkö on muuttunut hetkien aikana ja mitenkä lapsi muisti pitempään turkkiin jääneen lumen kiinni katsoessaan lumisia kuvia. Kohtaa ”lapsi reagoi palautteeseen” ei voitu arvioida.

Neljännen viikon toisella kerralla lapsi oli rauhallinen. Hetken kulku oli lapselle jo tuttua edelliseltä kerralta eikä kuvakollaasin aloituskaan aiheuttanut lapsessa levottomuutta. Lapsen kanssa keskusteltiin vastavuoroisesti ja lapsi oli koko hetken ajan kontaktissa. Kohtaa ”lapsi reagoi palautteeseen” ei voitu arvioida.

5.2 Lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetket

Ensimmäisessä hetkessä lapsi ja vanhempi keskittyivät samaan asiaan kuten tunnekortteihin sekä päivän tapahtumiin. Lapsen ja vanhemman välillä oli vuorovaikutusta. Aluksi ei vanhemman ja lapsen välillä ollut katsekontaktia, he kuitenkin puhuivat keskustellen. Katsekontakti heidän välilleen tuli tunnekortteja tutkiessa ja nimittäessä millainen toinen on ollut. Vanhempi kuvaili lasta

rauhalliseksi ja lapsi kuvaili vanhempaa hyväntuuliseksi. Hetkessä lapsi ei kysynyt vanhemmalta neuvoa. Vanhempi huomioi lapsen puheen. Vanhempi tarvitsi ohjaajan tukea ja apua positiivisen palautteen antamisessa useammassa kohtaa. Esimerkiksi ohjaaja kysyi ”eikö mennyt, vanhempi, hienosti?”. Vanhempi vastasi ”meni” ja alkoi taputtaa. Vanhempi antoi lapselle oma-aloitteisesti positiivista palautetta, mutta samassa lauseessa myös mitätöi lasta. Esimerkiksi ohjaaja sanoi ”Eikös (vanhempi) lapsella mennyt hienosti tossa?”. Vanhempi vastasi ”meni joo se on vähä oppinu käsittelemään”.

Toisessa hetkessä lapsi ja vanhempi keskittyivät samaan asiaan eli retken suunnitteluun. Välillä hetkessä oli vuorovaikutusta lapsen ja vanhemman välillä, enimmäkseen sitä ei kuitenkaan ollut. Vanhempi huomio lapsen puheen, kun tämä ilmoitti, ettei jaksa syödä jäätelöään loppuun. Tähän vanhempi reagoi mitätöimällä lasta kuten sanomalla ”syö nyt ku marisit sitä” ja ”silloon aina sun pitää syödä ku joku tuloo”. Hetkessä vanhempi ei antanut positiivista palautetta lapselle oma-aloitteisesti. Vanhempi tarvitsi ohjaajan apua ja tukea positiivisen palautteen antamiseen. Esimerkiksi ohjaaja sanoi ”hienosti lapsi meni!”. Vanhempi sanoi tähän ”on hienosti lapsi meni” ja ”lapsi on jotain vissiin oppinukki”. Samalla kun vanhempi antoi positiivista palautetta, mitätöi hän lapsen saavutusta.

Kolmannella kerralla tehtiin metsäretki. Retkeä ei videokuvattu. Tämä johtui videoinnin haastavuudesta yhdistettynä liikkumiseen, ohjaamiseen sekä lapsen turvallisuuden valvomiseen vaikka ohjatussa hetkessä lapsi oli vanhemman vastuulla. Ohjaajan vastuulla oli kuitenkin huolehtia hetken turvallisuudesta.

Neljännellä eli viimeisellä kerralla tehtiin kuvista kuvakollaasi. Vanhempi oli unohtanut hetken ja mennyt suihkuun. Lapsen ja koiran kanssa mentiin edeltä toimistolle ja aloitettiin hetki ilman vanhempaa. Vanhempi saapui hetkeen viisi minuuttia aloittamisen jälkeen. Hetkessä molemmat keskittyivät kuvakollaasin tekoon, mutta eri asioihin esimerkiksi kuvissa. Vanhempi kiinnitti huomiota omaan ulkonäköönsä kuten hiusten väriin ja lihomiseen. Lapsi kiinnitti huomion kuvissa koiran tekemisiin. Hetkessä vuorovaikutus oli lapsen ja vanhemman puhuessa kuvista, joissa koira oli pääroolissa. Vanhempi huomioi välillä lapsen

puheen. Saadakseen vanhemman huomion, joutui lapsi välillä huutamaan vanhemmalle. Kun vanhempi lopulta huomioi lapsen, lapsi ohjasi ja välillä määräsi vanhemman tekemistä. Vanhempi teki mitenkä lapsi käski. Hetken lopulla lapselle annettiin positiivista palautetta hänen ahkerasta koiran koulutuksesta hetkissä. Vanhempi oli ihmeissään tästä. Vanhempi antoi positiivista palautetta lapselle esimerkiksi yhdestä kuvasta, jossa lapsi on sekä lapsen tekemästä kuvakollaasista. Hetken lopuksi kyseltiin lapsen ja vanhemman mietteitä hetkistä. Vanhempi kertoi tykänneensä hetkistä, koska lapsi on käyttäytynyt toisella lailla etenkin koiraa kohtaan sekä retki oli mukava. Vanhempi kertoi heidän nyt tekevän melkein päivittäin samantyylisiä retkiä. Myös lapsi kertoi tykänneensä hetkistä, mutta ei osannut tarkemmin selittää miksi oli tykännyt.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa lapsi, koira ja ohjaaja –hetkissä havainnointiin lapsen puheentuotannon, tunnekäsittelyn ja vuorovaikutuksen kautta onko koira-avusteisilla hetkillä vaikutusta lapsen tunteiden käsittelyyn ja vuorovaikutukseen sekä onko lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetkillä vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen.

6.1 Lapsi, koira ja ohjaaja –hetket

Aina ensimmäisessä hetkessä, oli kyseessä täysin ensimmäinen hetki tai sitten, että hetkissä oli ollut viikon tauko, oli lapseen puheentuotannossa muutoksia. Ensimmäisissä hetkissä lapsi tuotti puhetta niin itsestään kuin koirasta sekä arjestaan vain kysyttäessä. Toisissa hetkissä lapsi tuotti oma-aloitteisesti puhetta niin arjestaan kuin koirasta. Huomioitavaa oli, että omasta itsestään lapsi ei juurikaan tuottanut puhetta. Ei edes suoraan hänestä itsestään kysyttäessä kuten mitä on tehnyt. Huomioitavaa oli myös se, ettei lapsi osannut perustella, miksi on iloinen sekä se, ettei lapsi aina muistanut, mitä on päivän aikana tehnyt. Havainnoista, joita lapsesta tehtiin, voidaan päätellä lapsen elävän pitkälti muiden arkeen kuuluvien ihmisten kautta. Lapsella on vielä oman itsensä hahmottaminen kesken. Kahdessa viimeisessä hetkessä lapsi tuottaa oma-aloitteisesti oman lempivärinsä sekä sen, että näkee olevansa tarpeeksi vanha menemään yksin uimaan. Tämän on paljon, kun verrataan ensimmäisiin hetkiin, jolloin tuotti puhetta itsestään vain kysyttäessä tai tunnekorttien kautta. Koira-avusteisilla hetkillä voidaan nähdä olleen vaikutusta siihen, kuinka lapsi puhuu itsestään. Tavasta, mitenkä lapsi puhui koirasta, voidaan päätellä koiran olevan tärkeä ja merkityksellinen lapselle. Tämä voidaan päätellä nimityksistä, joita lapsi koirasta käytti sekä tavasta, jolla lapsi koirasta puhui. Usein myös puhuessaan arjesta, koira tuli puheessa esiin.

Tunnekorteista lapsi osasi nimetä eri tunteita. Huomioitavaa oli, että lapsi valitsi omaksi tunteeksi jokaisella kerralla positiivista tunnetta kuvastavan kortin. Hetkissä lapsi lisäksi näytti ainoastaan myönteisiä tunteita. Kolmannen viikon ensimmäisellä kerralla lapsi kertoi kysyttäessä olleensa surullinen kipeänä.

Surullinen olo johtui lapsen kertoman mukaan vain kipeänä olosta. Lapsi ei vastannut, kun häneltä kysyttiin oliko vanhempi lohduttanut häntä, ilmeestä voisi kuitenkin päätellä, ettei vanhempi ole lohduttanut. Hetken päästä lapsi lisäsi olleensa vain hymyillen. Viimeisellä kerralla kysyttiin onko lapsi ollut vihainen. Ensin lapsi kertoi joskus olleensa, muttei muista miksi. Hetken päästä kertoi aamulla olleensa sisarukselle vihainen. Edellä kerrotuista havainnoista voidaan tehdä johtopäätös, ettei lapsella ole vielä taitoa käsitellä kielteisiä tunteita sekä hän ehkä odottaa aikuisen aina haluavan kuulla vain positiivisista tunteista. Koiraa lapsi kuvasti tunnekorteista jokaisella kerralla väsynyt ja useammalla kerralla lisäksi pelokas. Kysyttäessä lapsi kielsi, ettei hän itse ole väsynyt tai pelokas. Lapsen oli ehkä helpompi sanoittaa nämä negatiiviset tunteet itsensä ulkopuolelle. Tietysti on myös mahdollista, että lapsi näki koiran väsyneenä ja pelokkaana. Hetkistä voitiin päätellä, että jotain apua niistä on lapselle ollut, koska viimeisellä kerralla pystyi kertomaan olleensa vihainen. Lapsi kaipaisi tukea negatiivisten tunteiden tunnistamiseen ja käsittelyyn.

Vuorovaikutuksen syntyminen oli ensimmäisellä kerralla haastavaa. Lapsi oli hetken alusta alkaen rauhallinen eikä hänen saanut aluksi kontaktia, joten vuorovaikutustakaan ei aluksi ollut. Kun ensimmäisen hetken ja muiden hetkien vuorovaikutusta vertaillaan, voidaan päätellä lapsen jännittäneen ensimmäistä hetkeä. Ensimmäisessä hetkessä lapsi oli vuorovaikutuksessa vetäytyvä, lapsi vältteli katsekontaktia ja puhui ainoastaan vastatessaan kysymyksiin. Seuraavalla kahdella kerralla lapsen rauhoittuminen vaatii noin 10 minuuttia. Neljännellä kerralla lapsi rauhoittuu noin kahdessa minuutissa. Etenkin näillä neljällä kerralla näyttäytyi, että koiralla on tärkeä rooli lapsen jännityksen lieventäjänä; lapsi sai seurailla koiran tekemisiä sekä lapsi aijasi koiraa. Lopuilla neljällä kerralla lapsi on rauhallinen heti hetken alusta. Tästä voidaan päätellä lapsen hetkien jännittämisen loppuneen viimeiselle neljälle kerralle, lapselle oli muodostunut varmuus hetkien kulusta. Viimeisillä neljällä kerralla vuorovaikutus lapsen kanssa oli vastavuoroista eikä sen muodostaminen vaatinut ohjaajalta niin paljon työskentelyä. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, että hetkillä oli vaikutusta lapsen vuorovaikutustaitoihin. Näyttäytyi kuitenkin, että uudet tilanteet ovat lapselle

haastavia ja voidaan päätellä, että lapsi tarvitsee jatkossakin tukea näihin tilanteisiin sekä vuorovaikutustaitojen kehittymistä tulee jatkossa myös tukea.

Kohtaa ”lapsi reagoi palautteeseen” ei voitu arvioida, koska hetkissä lapsi ei saanut palautetta vaan lasta ohjeistettiin toimimaan tietyllä tavalla. Oikea havainnointikohta olisi ollut ”lapsi kuuntelee ohjeistusta”.

Koira-avusteisten hetkien merkityksellisyys lapselle voitiin nähdä siitä, että lapsi muisti jokaisella kerralla, mitä aiemmalla kerralla oli tehty ja mitä sovittu kyseisellä kerralla tehtäväksi. Jos lapsi ei olisi kokenut hetkiä merkityksellisiksi, ei lapsi muistaisi näitä yksityiskohtia esimerkiksi edellisillä kerroilla koiralle opetettuja temppuja.

6.2 Lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetket

Havainnointilomake (LIITE 5) täytettiin hetkistä yksi, kaksi ja neljä. Hetkistä havainnoitiin, että lapsen ja vanhemman välissä on välillä vuorovaikutusta, mutta vuorovaikutuksen kehittyminen kaipaa tukea. Usein lapsi ja vanhempi keskustelevat vastavuoroisesti, mutta katsekontakti lapsen ja vanhemman välille syntyy harvoin.

Yhdessäkään hetkessä lapsi ei kysy vanhemmalta neuvoa. Jokaisessa havainnoidussa hetkessä vanhempi huomioi lapsen puheen. Viimeisessä hetkessä vanhempi antaa lapsen määrittää omaa tekemistään.

Kaikissa kolmessa hetkessä lapsi tarvitsi ohjaajan tukea positiivisen palautteen antamiseen. Tämän jälkeen vanhempi antoi myös oma-aloitteisesti positiivista palautetta lapselle. Usein palaute sisälsi samassa lauseessa myös mitätöintiä.

Hetkien havainnoista pääteltiin, että lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus kaipaa tukea. Aikuisjohtoisuudessa lapsen ja vanhemman välillä on puutteita samoin hyvän huomioimisessa lapsessa. Koira-avusteisista hetkistä ei ollut tutkimuksen tulosten perusteella vaikutusta lapsen ja vanhemman väliselle vuorovaikutukselle.

Hetkiä havainnoidessa huomioitiin myös, että viimeisellä kerralla vanhemman saapumisen jälkeen lapsen oli haastavampi keskittyä hetkeen ja välillä lapsi liikkui paikasta toiseen ympäri huonetta ja lapsen puhe muuttui huutamiseksi. Tästä voisi päätellä vanhemman myöhäisemmällä saapumisella olevan vaikutusta lapsen käyttäytymiseen.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Opinnäytetyön aihe määräytyi sekä opinnäytetyön tekijän että kohdeorganisaation yrittäjien mielenkiinnon mukaan. Opinnäytetyön tekijä suunnitteli koira-avusteisista hetkistä prosessin, jonka hyväksyi kohdeorganisaation perhepalvelupäällikkö (LIITE 6). Tutkimukseen osallistuneelta vanhemmalta pyydettiin kirjallinen suostumus (LIITE 1), että lapsi-vanhempi –hetkiä ja lapsi –hetkiä voi käyttää tutkimukseen. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden henkilöllisyyttä ei voi saada selville tutkimustulosten perusteella. Tutkimusmateriaali säilytetään ja hävitetään asianmukaisesti. Työn tekijää sitoo salassapitovelvollisuus.

Tutkimuksen luotettavuutta heikentäviksi tekijöiksi nähtiin se, etteivät hetket toteutuneet yhtä intensiivisesti kuin alun perin suunniteltiin. Olisivatko tulokset olleet erilaiset intensiivisemmässä prosessissa? Tutkimuksessa ei otettu huomioon perheen taustoja eikä tutkimuksessa myöskään tullut ilmi muut perheessä meneillään olevat tapahtuvat ja niiden vaikutusta prosessin kulkuun.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe selkiytyi minulle kesän 2013 loppupuolella. Tammikuussa 2014 aloitin aktiivisesti teoriaosan kirjoittamisen. Maaliskuussa 2014 alkoivat koira-avusteiset hetket. Minulle kerrottiin, että opinnäytetyöprosessin ja kokoaikaisen työn yhdistäminen tulisi olemaan vaativaa sekä epäiltiin, etten valmistuisi kesäkuussa 2014. Se oli totta, että näiden yhdistäminen oli haastavaa ja välillä raskasta. Kuitenkin motivaationi valmistua kesäkuussa 2014 oli suurempi kuin ajoittainen väsymys, turhautuminen ja pelko ajan loppumisesta kesken.

Mielestäni sain tutkimuksella vastauksen onko perheen omalla koiralla toteutettavilla koira-avusteisilla hetkillä vaikutusta lapsen vuorovaikutukseen ja tunnekäsittelyyn sekä onko vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Suunnittelin hetket teoriaosuuden pohjalta ja havainnointilomakkeet hetkien tavoitteiden pohjalta. Hetkien videokuvaaminen oli hyvä havainnoinnin kannalta. Itse hetkissä samalla, kun niitä itse veti, ei havainnointi olisi ollut mahdollista. Videot mahdollistivat myös sen, että hetkien yksityiskohtia oli mahdollista katsoa useampaan kertaan.

On muutama asia, jotka nyt tekisin toisin tutkimuksessa. Käyttäisin alusta asti lapselle tuttuja tunnekortteja. Nyt kahden ensimmäisen lapsi, koira ja ohjaaja –hetken jälkeen todettiin, etteivät koiratunnekortit toimi kyseisen lapsen kohdalla ja otettiin käyttöön lapselle tutut tunnekortit. Lapsi, koira ja ohjaaja –hetkien havainnointilomakkeista poistaisin kohdan ”lapsi reagoi palautteeseen” ja lisäisin kohdan ”lapsi kuuntelee ohjeistusta”. Lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetkien havainnointilomakkeeseen lisäisin kohdan ”vanhempi ohjaa lasta”.

Mietittäväksi jää olisiko lapsen kanssa tunnetyöskentelyssä päästy eteenpäin viimeisellä kerralla tapahtuneen negatiivisen, vihainen, tunteen myöntäminen jälkeen.

Mieleeni on tullut useita jatkotutkimusaiheita. Jos vanhemmalle toteutettaisiin näiden kahden hetken lisäksi oma vanhempi, koira ja ohjaaja –prosessi, olisiko

silloin lapsi-vanhempi –hetkien tulokset erilaiset? Aiheesta olisi mielenkiintoista tutkia myös olisiko ohjaajan omalla koiralla tehtävillä koira-avusteisilla hetkillä vaikutusta lapsen vuorovaikutukseen ja tunnekäsittelyyn sekä lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Lastensuojelun perhetyön asiakkailta olisi myös mielenkiintoista saada tietää heidän ennakkokäsityksiään koira-avusteisesta työskentelystä perhetyössä sekä onko perheellä perhetyössä ollut koira-avusteisia hetkiä yhtenä menetelmänä ja miten perhe on tämän kokenut.

LÄHTEET

Ammatillinen perhekoti Mikkala 2014 a. Etusivu. Viitattu 27.4.2014. http://www.perhekotimikkala.fi/

Ammatillinen perhekoti Mikkala 2014 b. Toimintamme. Viitattu 27.4.2014. http://www.perhekotimikkala.fi/uusi_sivu/

Askelmerkki 2013 a. Viitattu 24.4.2014. http://www.askelmerkki.fi/index.php/about/

Askelmerkki 2013 b. Eläinavusteinen tukihenkilötoiminta. Viitattu 24.4.2014. http://www.askelmerkki.fi/

Carr, W., Kemmis, S. 1986. Becoming Critical: Education, Knowledge and Action Research. Lontoo. Falmers Press.

CTM Oy Sosiaali- ja terveyspalvelut 2014 a. Yritys. Viitattu 27.4.2014. http://www.ctmoy.fi/yritys

CTM Oy Sosiaali- ja terveyspalvelut 2012 b. Eläinavusteista terapiaa ja ratsastusavusteista toimintaa. Viitattu 27.4.2014. http://www.ctmoy.fi/node/58

Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14.painos. Helsinki. WSOYpro Oy.

Eklund, E. 2013. Kiintymyskeskeinen vuorovaikutus traumatisoituneiden, sijoitettujen lasten ja nuorten kanssa [koulutuspäivä]. 25.11.2013. Seinäjoki.

Eskola, J., Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä. Vastapaino.

Gilbert, P. 2005. Compassion – Conceptualisations, Research and Use in Psychotherapy. New York. Routledge.

Green Care ry. Mitä on Green Care? 2014. Viitattu 28.4.2014. http://www.gcfinland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=627C4277FFE78929375DA7AE87E2B36E

Hirsjärvi S., Remes P., Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna. Tammi.

Horowitz, A. 2011. Koiran silmin. Mitä koira näkee, haistaa ja ymmärtää. Juva. Bookwell Oy.

Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus Toimivuutta kasvatukseen. Tampere. PT-Kustannus.

HYVIX. 2011. Esiselvitys: Green Care-ajattelun mahdollisuudet Pohjoissavolaisissa hyvinvointialan yrityksissä. Viitattu 11.5.2014. http://wanda.uef.fi/tkk/liferay/projektit/hyvix/greencare/Esiselvitysraportti.pdf

Hämäläinen, J., Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. 1.painos. Porvoo. WSOY.

Ikäheimo, K. 2013. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT). Teoksessa Karvaterapiaa Eläinavusteinen työskentely Suomessa, 11. Toim. Ikäheimo, K. Helsinki. Solution Models House.

Jarasto, P., Sinervo, N. 1997. Elämää varten Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Jokela, T. 2013. Eläinavusteinen opetus sairaalakoulussa. Teoksessa Karvaterapiaa Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toim. Ikäheimo, K. Helsinki. Solution Models House.

Jyväskylän kaupunki. 2014. Perheiden tuettu asuminen. Viitattu 11.5.2014. http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/66963_esite_mattilan_tuas2_valmis_pdf.pdf

Kahilaniemi-Parkkola, E., Kahilaniemi E. 2013. Voimatassu Ky:n yrittäjät. Tampere. Eläin työparina –koulutus 19.4.2013.

Kasvatus-kuntoutuskoirakoksi. 2014. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Viitattu 23.4.2014. http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/jaseneksi/kasvatus-kuntoutuskoirakoksi/

Kauppila, R. 2006. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. 2.painos. Juva. PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Juva. WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Juva. WSOY.

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä 2014 a. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Viitattu 22.4.2014. http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/kasvatus-ja-kuntoutustyo/

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä 2014 b. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Viitattu 23.4.2014. http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-hyvinvoinnin-tukena/kasvatus-kuntoutuspalveluja-tarjoavat-koulutetut-koirakkomme/

Kotoraitti 2014. Kotopiha. Viitattu 11.5.2014. http://www.kotoraitti.fi/perhekuntoutus_ja_tukiasuminen/kotopiha.html

Kuntouttava Pienryhmäkoti Pikkumetsä 2012 a. Toiminta-ajatus. Viitattu 24.4.2014. http://www.pikkumetsa.net/

Kuntouttava Pienryhmäkoti Pikkumetsä 2012 b. Eläinavusteinen kasvatus- ja kuntoutustyö. Viitattu 24.4.2014. http://www.pikkumetsa.net/elainavusteinen-toiminta

Kurki, L. 2002. Persoona ja yhteisö personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä. Kopijyvä Oy.

Kurki, L., Nivala, E., Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki. Oy FINN LECTURA Ab.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere. Osuuskunta Vastapaino.

L12.2.2010/88. Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.5.2014. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=lastensuojelulaki

L28.12.2012/911. Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 25.1.2014. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P36

Laukin Aika Psykologipalvelut 2014. EASEL. Viitattu 20.5.2014. http://www.laukinaika.fi/easel.html

Laukkanen, S. 2013. Eläinten läheisyys tunne-elämämme säätelykeinona. Teoksessa Karvaterapiaa Eläinavusteinen työskentely Suomessa, 22-36. Toim. Ikäheimo, K. Helsinki. Solution Models House.

Lyytinen, H., Eklund, K. & Laakso, M. 2003. Varhainen kongnitio, temperamentti ja vuorovaikutus. Teoksessa Näkökulmia kehityspsykologiaan Kehitys kontekstissaan, 40-65. Toim. Lyytinen, H. Porvoo. WSOY.

Malmberg, K. 2013. Eläin ymmärtää. Hyvä terveys. 9-2013. 24-29.

Mehiläinen. 2014. Lastenpsykiatrinen sairaala Peippo, Hyvinkää. Viitattu 27.4.2014. http://www.mehilainen.fi/terveyspalvelut/toimipisteet/155/lastenpsykiatrinen_sairaala_peippo

Metsämuuronen, J. 2006 Laadullisen tutkimuksen käsikirja. 1.painos. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Metsämuuronen, J. 2008 Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3.uudistettu painos. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.

Nurmiranta, H., Leppämäki P., Horppu S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 1.painos. Helsinki. Kirkkopalvelut-Kotimaa-Yhtiöt Oy / Kirjapaja.

Pet Partners 2012 a. History and Founders: Delta Society…The Early Years. Viitattu 27.4.2014. http://www.petpartners.org/history

Pet Partners 2012 b. Pet Patrners Therapy Animal Program. Viitattu 27.4.2014. http://www.petpartners.org/PPTherapyAnimalProgram

Poikkeus, A. 2003. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa Näkökulmia kehityspsykologiaan Kehitys kontekstissaan, 122-138. Toim. Lyytinen, H. Porvoo. WSOY.

Puustinen-Korhonen, A. 2013. Koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon. Viitattu 25.1.2012. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perheensijoitus/

Reijonen, M. 2013. Perhetyö. Viitattu 25.1.2014. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/

Salo, S. 2003. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana, Vanhemmuuden kiintymyssuoja. Teoksessa Pesästä lentoon Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle, 44-77. Toim. Jari Sinkkonen. Vantaa. WSOY.

Siegel, D. 2007. The Mindful Brain. New York. W.W.Norton & Co.

Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Juva. WSOY.

Suunnanmuutos Oy. 2013. Tuettu asuminen. Viitattu 11.5.2014. http://www.suunnanmuutos.net/tuettu-asuminen

Uusikumpu, M. 2013. Wuff mikä koiramainen työ. Motiivi. 26-29.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N., Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä: menetelmiä perhetyöhön. Helsinki. Kirjapaja.

Vårdhundskolan 2014 a. Om oss. Viitattu 27.4.2014. http://www.vardhundskolan.se/omoss

Vårdhundskolan 2014 b. Hund på recept – en ny metodi vården. Viitattu 27.4.2014. http://www.vardhundskolan.se/faktaomvardhund

Yli-Viikari, A. Lilja, T., Heikkilä, K., Kirveennummi, A., Kivinen, T., Partanen, U., Rantamäki-Lahtinen, L., Soini, K. 2009. Green Care – terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Viitattu 11.5.2014. http://www.mtt.fi/met/pdf/met141.pdf

SUOSTUMUS KOIRA-AVUSTEISTEN HETKIEN KÄYTTÖÖN

Koira-avusteisia hetkiä toteutetaan teidän perheessä. Pyydän, että voin käyttää näitä hetkiä osana opinnäytetyötäni. Tavoitteena on selvittää, miten koira-avusteinen työskentely vaikuttaa lapsen tunnekäsittelyyn ja vuorovaikutukseen sekä miten koira-avusteinen työskentely vaikuttaa lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Samalla selvitetään, miten ohjaajan omalla koiralla voisi toteuttaa koira-avusteista työskentelyä. Opiskelen Vaasan ammattikorkeakoulussa ja valmistun sosionomiksi (AMK) sekä saan kelpoisuuden toimia lastentarhanopettajana. Koira-avusteiset hetket ovat osa opinnäytetyötäni ”Koira-avusteinen menetelmä perhetyössä”.

Hetkiä tulee olemaan yhteensä 12. Neljä (hetkeä) toteutetaan niin, että läsnä ovat lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja. Kahdeksan (8) hetkeä toteutetaan niin, että läsnä ovat lapsi, koira ja ohjaaja. Hetket pyritään pitämään neljän (4) viikon aikana. Hetkiä videokuvataan, että niiden toteutusta voidaan arvioida. Hetkiä myös valokuvataan, että kuvista voidaan viimeisellä kerralla tehdä kuvakollaaseja. Perheenjäsenenne pysyvät anonyymeinä. Video- sekä valokuvia katsovat ainoastaan opinnäytetyöntekijä sekä perhepalvelupäällikkö. Käytän opinnäytetyössäni tarvittaessa suoria lainauksia hetkistä. Pyydän teiltä kirjallista suostumusta.

Minä _____ suostun siihen, että hetkiä käytetään osana opinnäytetyötä. Myös hetkiin, joihin lapseni _____ osallistuu saa käyttää osana opinnäytetyötä.

Allekirjoitus: _____

SUUNNITELMA LAPSI, KOIRA JA OHJAAJA -HETKIIN

Hetkiä tulee olemaan kahdeksan (8). Kaksi hetkeä viikossa ja joka viikko keskitytään tekemään samantyylisiä hetkiä. Hetkissä on tavoitteina lapsen kohtaaminen sekä kuuleminen ja lapselle mahdollisuus onnistumisen kokemuksiin. Tarkoitus on myös, että arjessa lapsi kohtelisi koiraa helläotteisemmin. Prosessin aikana seurataan, tapahtuuko lapsen vuorovaikutuksessa ja tunnekäsittelyssä muutoksia. Hetkiä sekä video- että valokuvataan.

Hetken alkavat aina koiran kävelyttämisellä asunnolta toimistolle ja päättyvät siihen, kun lapsi opettaa koiraa istumaan sekä ohjaaja kävelee lapsen ja koiran kanssa toimistolta takaisin asunnolle. Temppua varten ohjaaja hankkii makupalat.

Ensimmäinen viikko

1. - Tutustutaan koiratunnekortteihin ja valitaan kortti, mikä kuvastaa lapsen koiraa sekä kortti, mikä kuvastaa lapsen tunnetta.
   - 10 minuutin ”turvatankkaus” (koiran aijausta+katsekontaktia), lapsen kuulumisien kuuleminen
   - tempun opettaminen

2. – Valitaan kortti, mikä kuvastaa lapsen koiraa sekä kortti, mikä kuvastaa lapsen tunnetta.
   - ”turvatankkaus”, lapsen kuulumisien kuuleminen
   - koira-aiheinen satu, lapsi istuu joko säkkituolilla tai lattialla viltillä, jolloin koiralla mahdollisuus tulla viereen makoilemaan
   - temppu

Toinen viikko

1. - Valitaan kortti, mikä kuvastaa lapsen koiraa sekä kortti, mikä kuvastaa lapsen tunnetta.
   - ”turvatankkaus”, lapsen kuulumisien kuuleminen

- hierontapallolla hierominen; lapsi makaa viltillä lattialla, koiralla mahdollisuus tulla viereen makoilemaan
- temppu

2. - Valitaan kortti, mikä kuvastaa lapsen koiraa sekä kortti, mikä kuvastaa lapsen tunnetta.
   - ”turvatankkaus”, lapsen kuulumisien kuuleminen
   - lapsen sadutus
   - temppu

Kolmas viikko

1. - Valitaan kortti, mikä kuvastaa lapsen koiraa sekä kortti, mikä kuvastaa lapsen tunnetta.
   - ”turvatankkaus”, lapsen kuulumisien kuuleminen
   - hoiva; koiran harjaus vauvaharjalla
   - temppu
2. - Valitaan kortti, mikä kuvastaa lapsen koiraa sekä kortti, mikä kuvastaa lapsen tunnetta.
   - ”turvatankkaus”, lapsen kuulumisien kuuleminen
   - hoiva; harja vauvaharjalla
   - temppu

Neljäs viikko

1. -Valitaan kortti, mikä kuvastaa lapsen koiraa sekä kortti, mikä kuvastaa lapsen tunnetta.
   - ”turvatankkaus”, lapsen kuulumisien kuuleminen
   - käydään läpi kuvia, joita otettu prosessin aikana ja tehdään näistä valokuva-albumi
   - temppu

2. Valitaan kortti, mikä kuvastaa lapsen koiraa sekä kortti, mikä kuvastaa lapsen tunnetta.

- ”turvatankkaus”, lapsen kuulumisien kuuleminen
- käydään läpi kuvia, joita otettu prosessin aikana ja tehdään näistä valokuva-albumi
- temppu

Suunnitelma lapsi-vanhempi-koira-ohjaaja – hetkiin

Hetkiä on kerran viikossa, neljän viikon ajan. Hetkien tavoite on tukea koira-avusteisesti lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta sekä vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Prosessin aikana seurataan tapahtuuko vuorovaikutuksessa ja suhteessa muutosta. Hetkiä video- sekä valokuvataan.

Hetken alkavat aina koiran kävelyttämisellä asunnolta toimistolle ja päättyvät siihen, kun lapsi näyttää koiralle opettamaansa temppua vanhemmalleen sekä ohjaaja kävelee perheen kanssa toimistolta takaisin asunnolle. Temppua varten ohjaaja hankkii makupalat.

Joka kerralla lapsi saa kertoa, mitä on tehnyt aiemmilla kerroilla ohjaajan kanssa, kuvien katsominen.

1. Kerrotaan, mitä kerrat pitävät sisällään. Tunnekortit.
2. Suunnitellaan tulevaa retkeä. Mitä tulee ottaa huomioon koiran kannalta?
3. Tehdään retki laavulle. Vanhemman ja lapsen tulee seurata koiran reaktioita ympäristöön. Ohjaaja ottaa kuvia retkestä
4. Retken kuvien läpikäynti ja taulun tekeminen kuvista

HAVAINNOINTILOMAKE **Lapsi, koira ja ohjaaja –hetket**

[x] = Kyllä [ ] = Ei [/] = Ei voi arvioida

Lapsi tuottaa puhetta itsestään [ ]

Lapsi tuottaa puhetta koirasta [ ]

Lapsi tuottaa puhetta arjestaan [ ]

Lapsi nimeää tunteita [ ]

Lapsi näyttää tunteita [ ]

Lapsi on rauhallinen [ ]

Lapsi on vuorovaikutuksessa [ ]

Lapseen saa kontaktin [ ]

Lapsi reagoi palautteeseen [ ]

Eri teemat:

Lapsi rauhoittuu kuuntelemaan satua ☐

Lapsi toimii ohjeistuksen mukaan sadutuksessa ☐

Sadutuksessa lapsi sanoittaa tunteita ☐

Lapsi ottaa vastaan hoivaa ☐

Lapsi antaa koiralle hoivaa ☐

Lapsi tuottaa puhetta kuvista kuvakollaasin tekovaiheessa ☐

Lapsi tuottaa puhetta kuvista kuvakollaasin tekovaiheessa ☐

HAVAINNOINTILOMAKE

Lapsi, vanhempi, koira ja ohjaaja –hetket

[X] = Kyllä [ ] = Ei [/] = Ei voi arvioida

Lapsen ja vanhemman välillä on vuorovaikutusta [ ]

Lapsi ja vanhempi keskittyvät samaan asiaan [ ]

Lapsi kysyy vanhemmalta neuvoa [ ]

Vanhempi huomio lapsen puheen [ ]

Vanhempi tarvitsee ohjaajan tukea ja apua positiivisen palautteen antamiseen [ ]

Vanhempi antaa positiivista palautetta lapselle [ ]

Vanhempi mitätöi lasta [ ]

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Oikeudet tuloksiin

Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin ja muuhun aineistoon kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden hyödyntämiseen. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.

Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus

Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muuta julkisuuslaissa salassa pidettävää tietoa, on opinnäytetyön raportti laadittava siten, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Opinnäytetyön kirjallinen osa voidaan julkaista myös Theseus –tietokannassa Internetissä.

Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja, ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.

Opinnäytetyön kustannukset

Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opinnäytetyön tekijä keskenään. Pääsääntöisesti Vaasan ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Päiväys: 24.3.2014 **Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus:** Maria Pelli

Liitteet: **Tutkimussuunnitelma liitteineen**

Tutkimuslupa opinnäytetyötä varten

- [X] **Myönnetty anomuksen mukaan**
- [ ] **Hylätty**
- [ ] **Myönnetään seuraavin korjauksin**

- [ ] **Kohdeorganisaation nimi SAA esiintyä opinnäytetyössä**
- [X] **Kohdeorganisaation nimi EI SAA esiintyä opinnäytetyössä**

Päiväys 8.5.2014

Allekirjoitus [redacted]

Nimen selvennys [redacted]

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
Wolffintie 30, 65200 VAASA
Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
info@puv.fi, www.puv.fi
Y-tunnus 2267669-3